

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права,
публічного управління
та національної безпеки
Кафедра психології

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Черкашенко Світлана Анатоліївна

УДК 159.9

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Психологічні особливості особистості інтуїтивного типу

053 «Психологія»

ОПП «Практична психологія»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістра
Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело. _____ Черкашенко С.А.

Керівник роботи:

Журавльова Лариса Петрівна
доктор психологічних наук,
професор

Житомир 2024

Висновок кафедри _____
за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри

№ _____ від « ____ » _____ 2024 року

Завідувач кафедри _____

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

(науковий ступінь, вчене звання)

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти Черкашенко Світлана Анатоліївна захистив(ла)
(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище ,ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Черкашенко С. А. Психологічні особливості особистостей інтуїтивного типу. Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 053 - Психологія. – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

Магістерська робота присвячена вивченню психологічних особливостей стилів мислення і поведінки, що є притаманними для інтуїтивних особистостей та висвітленню когнітивних процесів і моделей прийняття рішень, які відрізняють інтуїтивних людей від інших типів особистостей. В роботі поєднуються теоретичний аналіз та емпіричні дослідження для вивчення обробки інформації, прийняття рішень та реагування на різні стимули як в особистому, так і в професійному контекстах. Дослідження також заглиблюється в поведінкові риси, які зазвичай асоціюються з інтуїцією, такі як: спонтанність, креативність і перевага цілісного мислення над аналітичним. У роботі визначено ці характеристики з метою забезпечення всебічного розуміння особистостей інтуїтивного типу. Інтуїція, яку часто визначають як форму несвідомої обробки інформації, відіграє важливу роль у прийнятті рішень, розв'язанні проблем та міжособистісній взаємодії. Незважаючи на її важливість, специфічні когнітивні та поведінкові стилі, пов'язані з інтуїцією, залишаються недостатньо вивченими.

Ключові слова. Інтуїція, свідомість, психологічні типи, визначення характерних рис, патерни поведінки, місце інтуїції в житті людини.

ABSTRACTS

Cherkashenko S. Psychological features of intuitive type personalities. Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 053 - Psychology - Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

The master's thesis is devoted to the study of psychological features of thinking and behavioral styles inherent in intuitive personalities and the coverage of cognitive processes and decision-making models that distinguish intuitive people from other types of personalities. The work combines theoretical analysis and empirical research to examine information processing, decision making, and responses to various stimuli in both personal and professional contexts. The study also delves into behavioral traits commonly associated with intuition, such as spontaneity, creativity, and a preference for holistic thinking over analytical thinking. This paper defines these characteristics in order to provide a comprehensive understanding of intuitive personalities. Intuition, which is often defined as a form of unconscious information processing, plays an important role in decision-making, problem solving, and interpersonal interaction. Despite its importance, the specific cognitive and behavioral styles associated with intuition remain poorly understood.

Keywords. *Intuition, consciousness, psychological types, definition of characteristic features, patterns of behavior, place of intuition in human life.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТУЇЦІЇ ОСОБИСТОСТІ.....	12
1.1. Концептуалізація інтуїції та теоретичні засади інтуїтивної обробки інформації.....	12
1.2. Фактори формування інтуїтивного типу особистості.....	17
1.3. Характеристики та риси, що пов'язані з інтуїтивними особистостями.....	23
Висновки до першого розділу	28
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ХАРАКТЕРНИХ РИС ЛЮДЕЙ ІНТУЇТИВНОГО ТИПУ.....	30
2.1. Огляд методик для оцінки інтуїтивних рис особистості.....	30
2.2. Психологічні підходи до досліджень інтуїції та інтуїтивного мислення....	32
2.3. Прогалини та обмеження в сучасних дослідженнях	37
Висновки до другого розділу.....	39
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТИЛІВ МИСЛЕННЯ ТА ПОВЕДІНКИ ЛЮДЕЙ ІНТУЇТИВНОГО ТИПУ	40
3.1. Організаційні та процедурні аспекти забезпечення дослідження.....	40
3.2. Результати експериментальних досліджень.....	42
3.3. Аналіз та інтерпретація результатів.....	51
Висновки до третього розділу	57
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Тема дослідження має свою актуальність як в академічній, так і в практичній сферах, тому що розуміння стилів мислення та поведінки, пов'язаних з інтуїтивними особистостями, дає цінну інформацію про індивідуальні відмінності в пізнанні та особистісному розвитку, прийнятті рішень та вирішенні проблем, а також вплив на міжособистісні стосунки, командну динаміку, освіту, психологію та теоретичні дослідження. Розуміння значущих ключових моментів при висвітленні обраної теми кваліфікаційної роботи, таких як покращення самосвідомості та особистісного розвитку, комунікації та міжособистісних стосунків, командної динаміки та ефективності організації, поглиблення теоретичного розуміння інтуїції та особистості лише підкреслюють сучасність та актуальність дослідження. У дослідженні з'ясовано унікальні характеристики і тенденції інтуїтивних особистостей, тому робота може стати основою для практичних стратегій та теоретичних напрацювань, спрямованих на використання потенціалу інтуїції.

Визначивши і зрозумівши свої стилі мислення і поведінки, людина з інтуїтивними особливостями може отримати глибше усвідомлення сильних сторін, уподобань і сфер для зростання. Таке поглиблене самоусвідомлення може дати людям можливість використовувати свої інтуїтивні сильні сторони і більш ефективно адаптувати поведінку в різних контекстах. Розуміння стилів мислення і поведінки інтуїтивних особистостей може сприяти більш ефективному спілкуванню і співпраці в міжособистісних відносинах. Саме усвідомлення того, як інтуїтивні люди обробляють інформацію, приймають рішення і діляться своїми ідеями, може допомогти неінтуїтивним людям краще розуміти їх і продуктивно взаємодіяти. В організаційному середовищі визначення стилів мислення та поведінки інтуїтивних особистостей може допомогти оптимізувати командну динаміку та підвищити загальну продуктивність. Інтуїтивні особистості можуть бути надзвичайно

перспективними та інноваційними, вносити креативні ідеї та нестандартні підходи для вирішення проблем. Використовуючи ці сильні сторони та пристосовуючись до їхніх когнітивних уподобань, команди можуть досягти більшої креативності, адаптивності та успіху.

Дослідження стилів мислення в цілому та поведінки інтуїтивних особистостей зокрема сприяє більш широкому теоретичному розумінню особистості. Визначаючи патерни і кореляти інтуїтивного мислення і поведінки, можна вдосконалювати існуючі теоретичні моделі, розробляти нові концептуальні рамки і генерувати гіпотези для подальших досліджень, поглиблюючи наше розуміння складного взаємозв'язку між пізнанням, особистістю й поведінкою.

Метою дослідження є системне вивчення та характеристика когнітивних, поведінкових та міжособистісних тенденцій, пов'язаних з особами, які демонструють високий рівень інтуїції. Шляхом глибшого розуміння стилів мислення та поведінки інтуїтивних особистостей дослідження має на меті з'ясувати унікальні когнітивні процеси, стратегії прийняття рішень та міжособистісну динаміку, які відрізняють інтуїтивних особистостей від інших.

У роботі поставлено такі **завдання** для дослідження:

1. Визначити і охарактеризувати когнітивні моделі і процеси, які лежать в основі інтуїтивного мислення, шляхи сприйняття, обробки та інтерпретації інформації, а також схильність інтуїтивних особистостей до цілісного, нелінійного та шаблонного мислення.

2. Вивчити стратегії прийняття рішень, які використовують інтуїтивні особистості. Це передбачає дослідження факторів, що впливають на інтуїтивне прийняття рішень, таких як: інтуїція, неявні знання та евристичні міркування, а також результати та ефективність інтуїтивних суджень у різних контекстах.

3. Дослідити поведінкові прояви, тобто визначити те, як інтуїтивні особистості висловлюють свої інсайти, передають ідеї та взаємодіють з іншими в міжособистісних стосунках, спільній роботі та професійному середовищі.

4. Дослідити індивідуально-типологічні відмінності в спільноті інтуїтивних особистостей. Це передбачає вивчення варіацій стилів мислення та поведінки серед інтуїтивних особистостей, а також таких факторів, як особистісні риси, когнітивні здібності та соціокультурні впливи, які можуть пом'якшувати або опосередковувати ці відмінності.

Об'єктом дослідження є особистість інтуїтивного типу.

Предметом дослідження при визначенні стилів мислення та поведінки інтуїтивних особистостей є вивчення та аналіз когнітивних, поведінкових та міжособистісних тенденцій, які демонструють індивіди з високим рівнем інтуїції. Тобто основна увага приділяється розумінню особливості і закономірності мислення, прийняття рішень, комунікації та взаємодії, що притаманні людям, які у своїй когнітивній діяльності значною мірою покладаються на інтуїтивні процеси. Це передбачає вивчення сприйняття, обробки та інтерпретації інформації інтуїтивними людьми вирішальних факторів (таких як: інтуїція, неявні знання та евристичні міркування), висловлювання інсайтів та ідей; долання освітніх, кар'єрних та міжособистісних викликів.

Гіпотеза дослідження. Інтуїтивні особистості демонструють відмінні від інших психологічних типів стилі мислення та поведінки, що характеризуються

- цілісним та шаблонним мисленням,
- покладанням на інтуїцію та неявні знання при прийнятті рішень,
- творчими та нетрадиційними підходами до вирішення проблем,
- гнучкими та адаптивними стилями спілкування та взаємодії.

Теоретико-методологічна основа дослідження передбачає розгляд Юнгіанської психології як основи в розумінні типології особистості, індикатор типу Майерс-Бріггс (MBTI) як операціоналізацію типів особистості в практичну структуру, теорію когнітивних стилів як дослідження обробки інформації. Також оглянемо наступні методологічні підходи: психометричні

інструменти, поведінкове спостереження, емпіричне дослідження та змішані підходи.

Методи дослідження. В ході дослідження були використані опитувальники та анкети, спеціально призначені для вимірювання аспектів інтуїції, когнітивних стилів і поведінкових тенденцій, пов'язаних з інтуїтивними особистостями. Учасники оцінювали свою згоду із твердженнями або реагували на сценарії, що оцінювали їхнє інтуїтивне мислення та процеси прийняття рішень. Використовувалися відомі інструменти оцінки особистості, такі як Індикатор типів Майерс-Бріггс (МВТІ), а також Еннеграма. Після виявлення осіб, яких визначено як інтуїтивні особистості, з ними були проведені якісні інтерв'ю, що дозволило поглиблено вивчити процеси мислення учасників, стратегії вирішення проблем і критерії прийняття рішень, забезпечуючи багаті якісні дані.

Сплановано та проведено один лабораторний експеримент, щоб дослідити конкретні аспекти інтуїтивного мислення та поведінки. Використовувалось завдання, яке вимагає від учасників швидкого прийняття рішень на основі обмеженої інформації, оцінюючи, як інтуїтивні люди підходять до проблем і вирішують їх порівняно з неінтуїтивними колегами.

Емпірична база дослідження. Дослідження проводилося впродовж травня-червня 2024 року на базі Державної інспекції енергетичного нагляду України (м. Київ), що здійснює державний енергетичний нагляд за електричними установками і мережами учасників енергетичного ринку. Відомство контролює дотримання учасниками ринку (за винятком споживачів) вимог, правил та інших нормативно-правових актів і нормативних документів з питань технічної експлуатації та технічного стану електричних станцій та мереж, теплових установок та мереж. До вибірки увійшли робітники інспекції як центрального органу, так і територіальних, які займаються різним видом діяльності (інспектування, робота з персоналом, керівництво, аналітика та інше), та мають різний рівень відповідальності. Загальна вибірка склала 43 особи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в кількох ключових аспектах. Дослідження може виявити кластери мислення та поведінки, характерні для інтуїтивних особистостей або раніше нерозпізнані паттерни. Систематично аналізуючи дані з різних джерел (наприклад, опитування, інтерв'ю, експериментальне завдання), дослідження допоможе виявити нові комбінації когнітивних процесів, стратегій прийняття рішень і міжособистісних тенденцій, які відрізняють інтуїтивних людей від неінтуїтивних.

Отримані результати можуть надати емпіричну підтримку існуючим теоретичним основам інтуїції та особистості. Демонструючи зв'язки між певними когнітивними, поведінковими та міжособистісними змінними та інтуїтивними тенденціями, дослідження може підтвердити і розширити існуючі теорії, сприяючи глибшому розумінню механізмів, що лежать в основі інтуїції.

Вивчаючи, як ситуативні фактори (наприклад, складність завдання, соціальна динаміка) взаємодіють з індивідуальними рисами і когнітивними процесами, дослідження може пролити світло на контекстуальну обумовленість інтуїції і розширити наше розуміння її адаптивної значущості. Аналізуючи індивідуальні відмінності (наприклад, риси особистості, когнітивні здібності) і контекстуальні фактори (наприклад, організаційну культуру, соціальні норми), можуть з'ясуватися умови, за яких інтуїтивне мислення і поведінка є найбільш корисними або шкідливими.

Практична значущість одержаних результатів щодо визначення стилів мислення та поведінки інтуїтивних особистостей полягає в потенціалі для поглиблення знань у галузі інтуїції та особистості. Відкриваючи нові ідеї, підтверджуючи існуючі теорії, досліджуючи контекстуальні фактори, а також поєднуючи теорію і практику в цьому дослідженні, отримані результати можуть сприяти глибшому розумінню інтуїції та її впливу на людське пізнання, поведінку та взаємодію, а також подоланню розриву між фундаментальними дослідженнями та реальною практикою.

Особистий внесок здобувача полягатиме в активному плануванні та проведенні всіх етапів дослідницького процесу та охоплює синтез існуючих

досліджень інтуїції, особистості, пізнання і поведінки для формування дослідницьких питань, гіпотез і теоретичної бази дослідження; розробку методології дослідження (розробку опитувань, інтерв'ю та експериментального завдання); виявлення закономірностей і тем у даних, порівняння і зіставлення результатів з існуючою літературою, а також надання уявлення про когнітивні, поведінкові та міжособистісні характеристики інтуїтивних особистостей.

Публікації. Теоретичні результати дослідження висвітлено у публікації в електронному випуску Мультидисциплінарного наукового журналу "Інтернаука» за вересень 2024 року (№ 9 (164)). Сертифікат та роздруківка статті подані в Додатку 3.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 29 найменувань (з них 8 – іноземною мовою) та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 71 сторінку, основний зміст роботи викладено на 53 сторінках. Робота містить 3 таблиці та 5 діаграм.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТУЇЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

1.1. Концептуалізація інтуїції та теоретичні засади інтуїтивної обробки інформації

Інтуїція, яку часто описують як форму пізнання або розуміння без свідомої аргументації, протягом століть інтригувала науковців різних дисциплін. Визначення інтуїції становить значну проблему через її невловиму та багатогранну природу. Тому і концептуалізується інтуїція по-різному в різних дисциплінах, включаючи психологію, філософію та когнітивну науку.

Серед стародавніх філософів, які висловлювали думки про інтуїцію, можна вказати на Платона і його теорію ідей [за: [3]]. Філософія Платона про інтуїцію зосереджена на ідеї, що знання є вродженими і доступ до них можна отримати через рефлексію та споглядання. За Платоном, інтуїція — це форма прямого проникнення, яка дозволяє людям осягати фундаментальні істини про світ і реальність без потреби в емпіричних доказах або логічних міркуваннях. Ця концепція тісно пов'язана з теорією форм Платона і стверджує, що абстрактні, універсальні поняття існують поза фізичним світом і можуть бути зрозумілі за допомогою інтуїтивних міркувань. Платон вважав, що інтуїція є вищою формою знання, виходить за рамки обмежень почуттів та інтелекту і, зрештою, веде до глибшого розуміння істинної природи існування.

Також можна згадати про Лао-цзи, китайського філософа і автора "Дао де цзін" [за:[3]], який підкреслював важливість інтуїції і внутрішнього споглядання для досягнення гармонії і мудрості. Лао-цзи бачив інтуїцію як важливий елемент для досягнення глибших розумових усвідомлень. Він наголошував на важливості слухати внутрішній голос і природне відчуття задля

знаходження правильного шляху у житті. Для Лао-цзи інтуїція була джерелом мудрості і способом виявлення глибшого розуміння світу. Таке бачення світу притаманне східній філософії.

Деякі давні філософи стверджували, що інтуїція є важливою для отримання знань. Тобто інтуїція допомагає людині розуміти світ навколо неї на рівні, який вище за звичайне логічне мислення. Наприклад, у своїх трактатах "Політика" і "Етика" Аристотель [за:[2]] розглядав інтуїцію як джерело мудрості та пізнання істини. А також стверджував, що інтуїція відіграє важливу роль у моральному розвитку людини і в управлінні суспільством, допомагає людині розуміти природу добра і зла та приймати правильні рішення в складних ситуаціях [за: [3]].

Існують деякі філософські школи думок, які вважають інтуїцію джерелом знань, що перевищує розумову аналітику. Одна з таких шкіл — трансценденталізм (розвивався у XIX столітті в Америці). Представники цього напрямку (наприклад, Ральф Уолдо Емерсон і Генрі Девід Торо) у своїх творах писали, що істинна мудрість можлива лише через інтуїцію, а не через логічний аналіз.

Також ідею про важливість інтуїції як джерела знань висловлювали Йоганн Вольфганг Гете та Вільям Блейк - представники такого літературного руху як романтизм, широко розповсюджений у XIX столітті. Відомий німецький поет і письменник Йоганн Вольфганг Гете акцентував увагу на потужності інтуїції як джерела глибокого розуміння світу і людської природи. Його твори відображають важливість внутрішнього почуття та інтуїції у розкритті містичних та філософських концепцій. Схожі погляди мав і англійський поет і художник Вільям Блейк, який вважав інтуїцію ключем до істинного творчого висловлення. В його творах відображається віра в можливість інтуїції відкривати нам нові погляди на світ і виражати найглибші душевні переживання.

Інтуїція вже давно є предметом інтересу в психології – і відомі психологи вивчають її роль у прийнятті рішень і вирішенні проблем. Одним із перших

психологів-дослідників концепції інтуїції був Карл Юнг, який надавав інтуїції вирішальну роль у процесі індивідуалізації та самопізнання. Інші психологи, такі як Деніел Канеман і Гері Кляйн, також проводили дослідження інтуїції та її впливу на прийняття рішень. Робота Деніела Канемана про евристику та упередження підкреслює, як інтуїція іноді може призводити до помилок у судженні [7], тоді як дослідження Гері Кляйна [26] щодо натуралістичного прийняття рішень, показують цінність інтуїції в певних ситуаціях.

Загалом, вивчення інтуїції в психології призвело до кращого розуміння механізму прийняття людиною рішення та вирішення проблеми як свідомо, так і без свідомих міркувань. Інтуїція працює швидко, опираючись на минулі переживання, емоції та несвідомі сигнали для керівництва поведінкою. Хоча інтуїтивне прийняття рішень особливо цінне у сферах, де вимагаються швидкі відповіді, воно не позбавлене своїх обмежень і потенціалу для упередження. Досягнення в області нейробіології, когнітивної психології та реальних досліджень знань поглибили наше розуміння про те, як працює інтуїція. Оскільки дослідники продовжують вдосконалювати методології та досліджувати нейронні основи інтуїції, її роль у прийнятті рішень стане яснішою та дозволить краще тренувати і застосовувати інтуїтивні процеси в практичних умовах. Інтуїція залишається важливим, але складним аспектом людського пізнання, який перекриває розрив між свідомим мисленням і несвідомим проникненням. У той час, як логіка спирається на докази і лінійні кроки, інтуїція пропонує більш плавне розуміння, спираючись на патерни, досвід і почуття, що зберігаються глибоко всередині. Тож із прийняттям інтуїції ми можемо отримати доступ до більш цілісної форми інтелекту, яка врівноважує наш раціональний розум з багатим джерелом знань, прихованих усередині.

У своїх спробах визначити поняття інтуїції дослідники часто звертаються до інших дисциплін. Інтуїція має традицію досліджень у сфері освіти та педагогічної психології, судженні та прийнятті рішень, креативного мислення і загальної когнітивної науки. Аналіз поглядів філософів та

психологів на феномен інтуїції дозволяє виділити основні підходи до інтуїції, які наведені у таблиці 1.1 [21, 22].

Таблиця 1.1

Основні підходи до феномену інтуїції

Підхід	Опис підходу	Автори
Інтуїція як пізнавальний процес	Інтуїція є психічним процесом, завдяки якому ми пізнаємо світ. Інтуїтивне мислення виникає на основі довгих роздумів та накопичення інформації.	Платон, Августин, І. Кант, Ф. Гегель, В.Ф. Асмус, А.А. Налчаджян
Інтуїція як збережений досвід	Інтуїція є досвідом, набутим нашими предками, який схований у нашій підсвідомості, завдяки чому ми приймаємо деякі рішення не задумуючись.	К. Г. Юнг
Інтуїція як емоційна складова	Інтуїція пов'язана з дитячими емоціями, тобто зі ставленням до батьків та родичів.	Е. Берн
Інтуїція як професійна якість (підхід антиципацій)	Інтуїція розглядається як спосіб вгадувати та передбачати розвиток ситуації на основі попереднього досвіду, отриманого в процесі праці в якійсь сфері.	М.О. Бернштейн, С.Г. Геллерштейн, А.С Кармін, Є.П. Хайкіна
Інтуїція як творчий процес	Інтуїція є компонентом творчого мислення та творчої діяльності людини, саме вона підтримує та штовхає людину до прояву своєї творчості.	Н.М. Мрак
Інтуїція як певна програма дій	Інтуїція розглядається як вид несвідомого прояву певних рис характеру та як компонент мислення, якому можна навчитися завдяки спостереженню.	С.Д. Бушуєв

У книзі «Мислення, швидке й повільне» лауреат Нобелівської премії Деніел Канеман веде нас у новаторську екскурсію розумом і пояснює дві системи, які керують нашим мисленням. Система 1 швидка, інтуїтивно зрозуміла та емоційна. Система 2 повільніша, більш обдумана та логічніша. Деніел Канеман викриває надзвичайні можливості, а також недоліки та упередження швидкого мислення, і розкриває всепроникний вплив інтуїтивних вражень на наші думки та поведінку. Він розкриває, де ми можемо, а де ні довіряти своїй інтуїції та як ми можемо скористатися перевагами повільного мислення [7].

Український дослідник С.Д. Бушуєв відомий своїми дослідженнями ролі інтуїції в прийнятті рішень і вирішенні проблем. Його роботи досліджують, як інтуїцію можна використовувати у вигляді цінного інструменту в різних сферах, включаючи психологію, бізнес та освіту. Дослідження вченого сприяли кращому розумінню інтуїтивного процесу та його значенню в повсякденному житті. Він вважав, що інтуїтивні рішення успішні, тому що вони відображають зв'язки між елементами природи й гармонії, враховують не окремі вузькі складові явищ, але й усі явища в цілому. На підставі такого висновку С. Д. Бушуєвим були виведені навички інтуїтивного мислення, якими, на його думку, неусвідомлено користується кожна людина, і яким, при бажанні, можна навчитися: образне мислення, емоційна і фізична саморегуляція, прогнозування, аналіз проблеми, ухвалення рішення в умовах невизначеності, синхронізація логічного пізнання з вісцеральною чутливістю, розпізнавання та інтерпретація образів [21]. Автор вважав, що включенню інтуїції сприяють такі фактори: оцінка поведінки людини (подобається/не подобається), певне передчуття негативного результату («кішки шкребуть на душі»), передбачення осяяння, віщий сон, слідування зовнішнім і внутрішнім персональним прикметам, використання інформації про невербальну поведінку людей та ін.

Теорія подвійних процесів стверджує, що існують два різні когнітивні процеси, на які люди покладаються, щоб сформулювати судження: інтуїтивний процес, який зазвичай описують як передсвідомий, швидкий і такий, що діє

цілісно, та аналітичний процес, який характеризується як повільне і обдумане правило, керований і свідомий. Важливо, що в літературі також стверджується, що немає універсальної переваги одного когнітивного процесу над іншим. Натомість, оскільки вони спираються на різні джерела інформації та правила прийняття рішень для формування судження, кожен процес, ймовірно, матиме чіткі переваги та недоліки.

Сучасні психологи розглядають інтуїцію або як індивідуальну властивість особистості, або як параметр когнітивного стилю. У першому випадку уявлення про інтуїцію базуються на типології особистості Карла Юнга [8], де інтуїція розуміється як особистісна характеристика та спосіб сприйняття подій, використовується інформація за межами відчуттів. За допомогою інтуїції безпосередньо сприймаються можливості та потенціали зовнішніх і внутрішніх об'єктів, що супроводжуються ідеями або асоціаціями з несвідомого.

1.2. Фактори формування інтуїтивного типу особистості

Людська особистість – це складна взаємодія різних факторів, вона включає генетику, виховання, навколишнє середовище та індивідуальний досвід. Серед різноманітних типів особистості, визначених психологами, інтуїтивний тип виділяється своїми унікальними характеристиками та стилем когнітивної обробки. Розуміння всіх факторів, які сприяють формуванню інтуїтивного типу особистості, є важливим для розгадки хитросплетінь людської поведінки та пізнання.

І перший фактор – генетична схильність відіграє значну роль у формуванні рис особистості. Особи з генетичною схильністю до підвищеної когнітивної гнучкості та відкритості до нового досвіду можуть проявляти тенденції до інтуїтивного мислення та генерування інсайтів. Одним з найбільш переконливих напрямків досліджень в області генетичної схильності до інтуїції

є дослідження близнюків. Результати цих досліджень незмінно показують, що однойцеві близнюки демонструють вищий рівень конкордації інтуїтивних здібностей, ніж двояйцеві, тобто це свідчить про наявність спадкового компонента в інтуїції. Зв'язок між генетикою та інтуїцією також підтверджується нейровізуальними дослідженнями, які вивчають структуру та функції мозку. Дослідження людей з високим рівнем інтуїтивних здібностей показали підвищену активність у ділянках мозку, пов'язаних з розпізнаванням образів, таких як лобові та тім'яні частки правої півкулі. На ці ділянки також впливають генетичні фактори і це ще більше підкріплює ідею про те, що інтуїція може бути біологічно вкоріненою. Більше того, дослідження з використанням функціональної магнітно-резонансної томографії (фМРТ) показали, що інтуїтивні мислителі часто демонструють чіткі нейронні патерни при прийнятті рішень. Наприклад, вони можуть демонструвати швидшу активацію в ділянках мозку, які відповідають за емоції та пам'ять, таких як: мигдалеподібне тіло та гіпокамп, що свідчить про тісний зв'язок інтуїтивних суджень з минулим досвідом, який зберігається в пам'яті та обробляється швидше емоційно, ніж аналітично. Розуміння генетичної основи інтуїції має важливе значення для різних галузей, включаючи психологію, освіту і навіть штучний інтелект. Однак важливо визнати обмеженість поточних досліджень. Хоча генетика, як видається, відіграє певну роль в інтуїції, вона є лише частиною складної головоломки. Фактори навколишнього середовища, такі як: виховання, освіта та життєвий досвід, безсумнівно взаємодіють з генетичною схильністю, формуючи інтуїтивні здібності людини. Тому майбутні дослідження повинні зосередитися на взаємодії між генами і середовищем, вивчаючи, як ці фактори об'єднуються для впливу на інтуїцію.

Хоча зростає визнання генетичного впливу на інтуїцію, фактори навколишнього середовища, особливо ті, з якими людина стикається в ранньому дитинстві, є не менш важливими у формуванні інтуїтивних здібностей людини. Отже, другим значущим фактором формування особистості є досвід раннього дитинства, тобто виховання. Ставлення батьків, стилі догляду

та стимули навколишнього середовища в ранньому дитинстві відіграють вирішальну роль у формуванні когнітивних моделей і стратегій обробки інформації. Діти, яких заохочують досліджувати своє оточення, брати участь у творчих іграх та довіряти своїм інстинктам, можуть розвинути сильнішу схильність до інтуїтивного прийняття рішень та вирішення проблем у подальшому житті. Формування інтуїтивного типу особистості можна зрозуміти через призму кількох ключових психологічних теорій. Теорія прив'язаності, розроблена Джоном Боулбі, стверджує, що ранні стосунки з тими, хто піклується про дитину, формують основу її емоційного та когнітивного розвитку. Надійна прив'язаність, що характеризується чуйним і турботливим піклуванням, пов'язана з більшою впевненістю в дослідженні навколишнього середовища і цілісній обробці інформації – риси, які часто пов'язані з інтуїцією.

Теорія Жана Піаже про когнітивний розвиток [23] також дає цінну інформацію, згідно з якою, діти проходять різні стадії когнітивного розвитку, причому ранній досвід відіграє ключову роль у формуванні того, як вони сприймають та інтерпретують світ. Діти, які перебувають у середовищі, що заохочує дослідження, творчість і вирішення проблем, мають більше шансів розвинути інтуїтивне мислення, оскільки цей досвід сприяє розвитку здатності встановлювати зв'язки між, здавалося б, розрізненими частинами інформації.

Досвід раннього дитинства є фундаментальним у розвитку основних когнітивних та емоційних процесів інтуїції. Розглянемо декілька факторів, які у цей період можуть суттєво вплинути на появу інтуїтивного мислення.

Перший – це дослідження та гра. Гра є життєво важливим компонентом розвитку дітей раннього віку, надаючи їм можливість вчитися методом проб і помилок, розпізнавати закономірності та творчо вирішувати проблеми. Неструктурована гра, зокрема, дозволяє дітям вільно досліджувати своє оточення, сприяючи розвитку інтуїтивного мислення, оскільки вони вчаться розуміти навколишній світ.

Другий фактор - батьківський вплив та прив'язаність. Характер ранньої прив'язаності до батьків відіграє вирішальну роль у формуванні когнітивних стилів. Ті діти, які відчують надійну прив'язаність, мають тенденцію до розвитку сильного почуття власної гідності та більшої здатності до незалежного мислення. Надійно прив'язані діти більш схильні довіряти своїм інстинктам і приймати рішення на основі інтуїтивних суджень, оскільки вони засвоїли відчуття безпеки і надійності у своєму середовищі. І навпаки, у дітей з ненадійним стилем прив'язаності може розвинутися залежність від зовнішнього підтвердження та аналітичного мислення, оскільки вони можуть мати проблеми з довірою та впевненістю в собі. Такі діти можуть менше покладатися на інтуїцію, натомість віддаючи перевагу більш обдуманим і обережним підходам для прийняття рішень.

Наступний фактор - освітнє середовище (особливо в ранньому дитинстві) також суттєво впливає на розвиток інтуїції. Доведено, що теорія Монтесорі та інші освітні моделі, орієнтовані на дитину і наголошують на дослідному навчанні та самостійному дослідженні, сприяють розвитку інтуїтивного мислення. Ці освітні підходи заохочують дітей слідувати своїм інтересам, творчо вирішувати проблеми і вчитися на власному досвіді, а це сприяє розвитку інтуїтивної особистості.

Вирішальну роль у розвитку інтуїтивного типу особистості відіграють стилі виховання, тобто стратегії та методи, які батьки використовують для виховання своїх дітей. Типологія стилів виховання Діани Баумрінд [25] – авторитетний, авторитарний, поблажливий і невторчання – забезпечує корисну основу для розуміння цих впливів.

Авторитетне виховання: батьки поєднують теплоту і чуйність з чіткими очікуваннями і настановами. Такий збалансований підхід сприяє створенню середовища, у якому діти відчуваються захищеними та підтримуються у своєму дослідженні світу. Авторитетне батьківство пов'язане з розвитком автономії, впевненості в собі та адаптивних когнітивних стилів, зокрема інтуїції. Дітей у

такому середовищі заохочують довіряти своїм інстинктам, а також навчають урівноважувати інтуїцію з раціональним мисленням.

Дозвільне виховання: поблажливі батьки виховують і спілкуються з дітьми, але, як правило, менш вимогливі і більш поблажливі. Хоча цей стиль може сприяти творчості та свободі самовираження, він також може призвести до труднощів у встановленні меж і прийнятті зважених рішень. Діти, яких виховують поблажливі батьки, можуть розвинути сильні інтуїтивні здібності, але можуть мати проблеми з імпульсивністю та відсутністю дисципліни в процесі прийняття рішень.

При авторитарному вихованні батьки характеризуються високими вимогами і низькою чуйністю. Такий жорсткий підхід може придушити природну допитливість дитини і перешкоджати розвитку інтуїтивного мислення. Діти, які виховуються в авторитарних сім'ях, можуть стати надмірно залежними від правил і зовнішнього схвалення, пригнічуючи свої інтуїтивні тенденції на користь відповідності встановленим нормам.

Емпіричні дослідження підтверджують ідею суттєвого впливу раннього досвіду і виховання на розвиток інтуїції. Довготривалі дослідження відстежували дітей від немовлят до дорослого віку та показали, що ті, хто в ранньому дитинстві перебував у сприятливому середовищі, мають більше шансів проявити сильні інтуїтивні здібності в подальшому житті. Ці дослідження підкреслюють важливість безпечного і стимулюючого середовища в ранньому дитинстві для розвитку когнітивної гнучкості і впевненості, необхідних для інтуїтивного мислення. А крос-культурні дослідження підкреслюють роль виховання у формуванні інтуїції. Наприклад, культури, які наголошують на спільному житті, колективному вирішенні проблем та цілісному підході до розуміння світу, як правило, формують людей з більшою схильністю до інтуїтивного мислення. Це свідчить ще й про культурні фактори, які передаються через виховання та соціалізацію, і вони також відіграють значну роль у розвитку інтуїції. Важливим фактором для розвитку інтуїції є доступ до різноманітного досвіду та перспектив. Люди, які активно шукають

новий досвід, беруть участь у міжкультурній взаємодії та досліджують різні сфери знань, мають більше шансів розвинути широкий спектр інтуїтивних осяянь. Вплив різноманітних стимулів збагачує когнітивні схеми, полегшує розпізнавання шаблонів і підвищує здатність встановлювати зв'язки та розуміти, здавалося б, не пов'язані між собою сфери.

Складна взаємодія цих основних факторів впливає на формування інтуїтивного типу особистості, а розуміння дає цінну інформацію про розвиток інтуїтивного стилю мислення та формує стратегії виховання і розвитку інтуїції у людей протягом усього життя. Створюючи середовище для прояву творчості і відкритості, можна сприяти розвитку інтуїтивних здібностей і використовувати силу інтуїції для особистісного зростання та інновацій.

Хоча більшість людей «інтуїтивно» знають, що таке інтуїція, наукове співтовариство розкололося щодо її визначення, а також її концептуалізації. Незважаючи на розбіжності щодо будь-якого визначення, спільним є те, що інтуїція є процесом, заснованим на досвіді, який через спонтанні тенденції призводить до передчуття чи гіпотези. Беручи до уваги всі основні визначення, можна відокремити певні характеристики, спільні для відомих визначень інтуїції.

По-перше, існує аспект несвідомої обробки, це означає, що інтуїція виникає з дуже слабким усвідомленням основних когнітивних процесів, і тому люди здебільшого не можуть звітувати про них. Втім, інтуїтивні процеси можуть частково або повністю стати свідомими в певний момент усього процесу судження. У цьому відношенні інтуїтивна обробка не є безпосередньо свідомою чи несвідомою, але може розглядатися як відображення когнітивної обробки на межі людської свідомості.

По-друге, є аспект автоматизму або неконтрольованості. Інтуїтивна обробка проявляється у формі спонтанних і миттєвих ідей або передчуттів. Неможливо їх навмисно контролювати, навмисно викликати чи навмисно ігнорувати. Ненавмисна природа інтуїції передбачає, що інтуїція виникає без зусиль уваги, і тому інтуїтивну обробку описують як швидку та легку.

По-третє, є аспект досвіду. Інтуїтивна обробка базується на неявних знаннях, які були отримані без уваги протягом життя людини і, таким чином, підживлюються ними.

У поєднанні ці аспекти призводять до суб'єктивного досвіду – «знання, не знаючи чому».

Нарешті є аспект початку дії. Цей несвідомий, заснований на досвіді, ненавмисний процес врешті-решт призводить до сильної тенденції передбачення – і є досить сильним сигналом для дії. У результаті люди діють відповідно до свого інтуїтивного враження або відчуття.

Відповідно до цих аспектів німецький психолог Герд Гігеренцер зосередив увагу, зокрема, на основі досвіду інтуїції та стверджував, що інтуїція навряд чи може бути можливою без попереднього знання та досвіду [20]. На додаток до аспекту досвіду та несвідомого зчитування неявно засвоєних зв'язків «підказка-критерій», вчений описує інтуїцію як відчутне знання, яке допомагає приймати рішення не лише у випадках, коли особа, яка приймає рішення, вже має величезний попередній досвід роботи з конкретною ситуацією, а також коли час і когнітивні можливості обмежені. На думку автора, тіньові ситуації спричинені або розмитими сенсорними введеннями, які ледь помітні, або тимчасовою відсутністю необхідної інформації про окремі компоненти рішення, що не дозволяє передбачити всі його наслідки. Тоді інтуїція проявляється у використанні певних евристик, які можуть сформувати дуже успішні когнітивні скорочення [24].

1.3. Характеристики та риси, пов'язані з інтуїтивними особистостями

Історія виникнення теорій щодо визначення психологічних типів людини розвивалася за різними моделями, і всі вони пропонують унікальні погляди на

індивідуальні відмінності людини. Основні теорії визначення психологічних типів людини включають в себе теорію Карла Юнга про типи особистості, теорію Майєрса-Бріггса (МВТІ), розробленою Ізабель Бріггс Майєрс і Кетрін Кук Бріггс, теорію Вільяма Шелдона про соматопсихічні типи, теорію Галена та теорію Девіда Кірсі про чотири типи темпераменту, теорію 5 рис, теорію Ганса Айзенка про екстраверсію та інтроверсію. Кожна з цих теорій пропонує власне розуміння різноманітності особистостей і їх характеристик та класифікує особистість за певними параметрами, такими як: сприйняття, реакція на подразники, соціальні зв'язки тощо.

Теорія швейцарського психіатра Карла Юнга заклала основу для подальшого розвитку різних оцінок особистості загалом та зокрема людини інтуїтивного типу. У книзі «Психологічні типи» вчений писав, що інтуїтивне пізнання та правдивість інтуїції базуються на певних психічних даних, проте здійснення й відтворення таких даних залишаються неусвідомленими. Ці неусвідомлені дані людського несвідомого вивчаються за допомогою арт-терапії, коли пацієнт втілює в життя свої фантазії [8].

Карл Юнг поділив інтуїцію на 4 різні види. Перший вид інтуїції – суб'єктивний. Цей тип припускає сприйняття несвідомих психічних даних, що мають суб'єктивну природу походження. Другий різновид інтуїції — є об'єктивна інтуїція, тобто сприйняття фактичних даних, що базується на сублімальних сприйняттях, отриманих від об'єкта, і на сублімальних почуттях і думках, викликаних цими сприйняттями. Наступні два види вчений виділив за ступенем участі відчуттів у процесі інтуїтивного пізнання. Психолог вважає, що конкретна інтуїція передає сприйняття фактичної сторони речей, а абстрактна інтуїція передає сприйняття ідеальних зв'язків. Функцію інтуїтивного споглядання він вважав ще однією складовою. Виходячи з того, що інтуїція є функцією ірраціональною, то й багато з її видів згодом можуть розкластися на компоненти, а їх виникнення може бути пов'язане із законами розуму.

За результатами своєї роботи Карл Юнг запропонував визначати людей, що відрізняються опорою на несвідоме та які в більшості орієнтуються на

інтуїцію, такими, що належать до інтуїтивного типу. За принципом використання інтуїції людиною надалі була зроблена видова класифікація інтуїції. Чи застосовує людина інтуїцію всередину (у пізнання або внутрішнє споглядання) або назовні (у дію й виконання), можна виділити інтровертних і екстравертних інтуїтивних людей. Вчений дійшов висновку: «У ненормальних випадках виявляється сильне злиття зі змістами колективного несвідомого й настільки ж сильна обумовленість цими змістами, внаслідок чого інтуїтивний тип може здатися найвищою мірою ірраціональним і незрозумілим» [8].

Сучасна теорія психологічного типу в основному дотримується формату, встановленого індикатором типу Майерса - Бріггса (Майерс 1980; Майерс і МакКоллі 1985).

Типологія Майерса - Бріггса виділяє чотири важливі виміри особистості, які визначають реакцію людини на світ: (1) відчуття-інтуїція, (2) мислення, почуття, (3) екстраверсія-інтроверсія та (4) судження-сприйняття. Згідно з Майерсом, перший вимір відображає спосіб індивіда пізнати світ (обробка інформації), тоді як другий представляє його або її стиль прийняття рішень. Як правило, людина віддає перевагу тому чи іншому з протилежних полюсів кожного виміру. Наприклад, людина віддасть перевагу використанню або відчуттю, або інтуїції в обробці інформації про світ.

Відчуття (S) та інтуїція (N) пов'язані з тим, як людина дізнається про світ. Людина, яка відчуває, більше орієнтована на сенсорну інформацію і вважає за краще обробляти інформацію таким чином. З іншого боку, інтуїтивна людина, як правило, надає перевагу використанню своєї інтуїції та натхненню для обробки інформації. Чутливий тип практичний, добре розбирається з деталями та цифрами, любить відчутні об'єкти; інтуїтивний тип знаходить закономірності та тенденції в речах і цілком добре справляється з нематеріальними речами.

Мислення (T) і відчуття (F) – протилежні способи прийняття рішень. Мислення засноване на логіці і залишає менше місця для людських емоцій. Почуттєвий тип приймає рішення не стільки на основі логіки, скільки на основі

того, що важливо для нього самого, тобто питань, які відображають особисті цінності, а також увагу до значимих інших. Тип мислення — «об'єктивний», а тип почуття — «суб'єктивний». Слід зазначити, що почуття в термінах Юнга включає процес оцінки прийняття (симпатії) або відкидання (нелюбові) окремо від нашого звичайного розуміння почуття як афекту. Юнг визначає афект як щось відмінне від почуття. Він називає це «почуттям-відчуттям», у якому поєднуються і почуття, і відчуття [8].

Інший вимір пов'язаний з орієнтацією індивіда на світ — чи є він більш екстравертним (Е) чи інтровертним (І). Екстраверт орієнтований на зовнішній світ людей і предметів, тоді як інтроверт, як правило, більш комфортний у внутрішньому світі свого розуму. Останній вимір типології стосується того, як людина дивиться на зовнішній світ — чи то в режимі судження (J), чи сприйняття (P). Осудні люди хочуть контролювати та регулювати життя на основі своїх суджень щодо того, яким воно має бути. З іншого боку, люди, що сприймають, є відносно гнучкими і хочуть більше пристосовуватися до життя та розуміти його, а не контролювати його.

Ці чотири виміри особистості об'єднані в типологію особистості шістнадцяти психологічних типів. Таким чином, наприклад, людина може бути ESTJ (екстраверт, відчуває, мислить і судить). Ця людина буде приземленим, реалістичним типом. З іншого боку, INFP є більш адаптивним, гнучким та інтуїтивно зрозумілим у своєму підході до світу. Найпоширенішим способом вимірювання цих типів було використання індикатора типу Майерса-Бріггса, який деякі визнали дійсним і надійним, хоча дослідження особистості людини не обов'язково обмежуються цим конкретним масштабом.

Отже, на цей час одним з головних напрямів вивчення інтуїції в науці є розгляд цього феномену як фундаменту усвідомленості людини. Зараз психологія і філософія намагаються знайти спосіб перевести інтуїцію з явища, яке людина не усвідомлює, в усвідомлену частину свідомості. І першим кроком до цього є розгляд інтуїції як особистісної якості. Адже за допомогою цих досліджень можна виявити вплив інтуїції на прийняті рішення людини в

абсолютно різних ситуаціях. А ці дані у свою чергу допоможуть виявити деякі закономірності роботи інтуїції.

Таким чином, загальні риси людини інтуїтивного типу, які виділяють всі вчені, включають такі характеристики:

- Схильність до уявлення і створення нових ідей. Це аспект когнітивних здібностей, який може виявлятися в здатності генерувати оригінальні концепції, вирішувати проблеми та розробляти нові продукти або послуги.
 - Глибоке розуміння складних концепцій та відчуття зв'язків між різними фактами.
 - Принципово інтуїтивне мислення і вирішення проблем.
 - Прогнозування майбутніх подій на основі внутрішнього відчуття.
- Хоча такий підхід не є науково обґрунтованим, але для деяких людей внутрішнє відчуття може бути цінним джерелом інтуїтивних прогнозів.
- Велике інтуїтивне навантаження, що приводить до новаторства та оригінальності.

Як і будь-який інший індивід, особистості інтуїтивного типу можуть поєднувати в собі:

1. Упередження до загальних концепцій. Люди інтуїтивного типу зазвичай більше зацікавлені загальними концепціями, ідеями та можливостями, ніж деталями і конкретикою. Вони шукають широкий ракурс і віддаватимуть перевагу головним ідеям.

2. Тенденція до вторгнення у майбутнє. Людина інтуїтивного типу може розглядати ситуації, що трапляються в даний момент, як частину більшого контексту, а також здатна вигадати можливості, що виникатимуть в майбутньому.

3. Незалежність від фактів. Люди інтуїтивного типу мають схильність вірити в ідеї й концепції, незалежно від наявних фактів. Вони можуть використовувати власні дедуктивні навички та інтуїцію, щоб зробити висновки.

4. Пристрасть до дослідження. Люди інтуїтивного типу мають сильний інтерес до досліджень, відкриттів і розвитку нових ідей. Вони часто знаходять задоволення у вивченні нових понять і постійно розширюють свої знання і горизонти.

5. Позитивні враження від навколишнього світу. Люди інтуїтивного типу часто дивляться на світ через призму можливостей, ігноруючи деталі і обмеження, що можуть існувати. Вони шукають глибину і розуміння в ситуаціях та широкий обсяг думок.

6. Креативність. Люди інтуїтивного типу здатні до креативного, оригінального і нестандартного мислення. Вони часто мають невичерпний потік ідей та можуть бачити непередбачувані зв'язки між різними областями.

Висновки до першого розділу.

Таким чином, можемо констатувати, що у філософії поняття інтуїції вживається для опису розуміння або знання, яке видається спонтанним або безпосереднім, а не раціонально обґрунтованим. Інтуїція може бути сприйнята як здатність спрощеного розуміння без великого обсягу аналізу або доведення. У філософії інтуїція часто використовується для опису способів отримання знань, які не можуть бути безпосередньо виведені з логіки або емпіричних даних.

Моделювання людської інтуїції в психології є складним завданням, оскільки інтуїтивні процеси відображаються на різних рівнях свідомості та міжсуб'єктивних досвідів людей. Однак деякі основні теоретичні підходи [20], які допомагають розуміти інтуїтивні процеси, включають:

1. Двосистемну теорію. Ця теорія висуває гіпотезу про наявність двох систем мислення — інтуїтивної та аналітичної. Інтуїтивна система є швидким та автоматичним процесом, який базується на запам'ятовуванні попередніх досвідів, тоді як аналітична система вимагає уваги та раціонального оброблення інформації.

2. Наукову інтуїцію. Цей підхід розглядає інтуїцію як результат глибокого експертного знання у конкретній області. Експерти, які мають особливий рівень знань, можуть приймати швидкі та точні рішення, покладаючись на неясні сигнали або ставлення.

3. Еволюційний підхід. За цим підходом інтуїція є результатом еволюційного розвитку, який допомагає людям виживати та адаптуватись до незнайомих ситуацій. Інтуїтивні процеси, такі як: швидкі реакції на загрози або інстинкти, можуть мати корінь в еволюційних механізмах.

4. Соціокогнітивний підхід. Цей підхід припускає, що інтуїтивність формується взаємодією зі спільнотою та культурою, у якій людина зростає. Спільнота визначає способи сприйняття та розуміння світу, що впливають на розвиток інтуїтивних процесів.

Ці підходи не є вичерпними, існують й інші теорії та моделі для пояснення інтуїтивних процесів. Хоча і психологія, і філософія досліджують концепцію інтуїції, вони підходять до неї з різних точок зору та з різними цілями. У психології інтуїція відноситься до неконтрольованих знань та означає здатність розуміти або знати щось без необхідності свідомого міркування. Це часто розглядається як підсвідомий процес, який спирається на інтуїтивні відчуття або інстинктивні реакції та вивчається як інструмент для прийняття рішень в умовах невизначеності або недостатньої інформації.

Навпаки, у філософії інтуїція часто використовується для позначення свого роду прямого, негайного знання чи розуміння, яке не залежить від чуттєвого досвіду чи логічного міркування, та досліджується як спосіб отримання фундаментального розуміння природи реальності або структури знання.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ХАРАКТЕРНИХ РИС ЛЮДЕЙ ІНТУЇТИВНОГО ТИПУ

2.1. Огляд методик для оцінки інтуїтивних рис особистості

Для дослідження особливостей людини інтуїтивного типу використовується багато різноманітних психологічних методик та інструментів, які допомагають отримати більш глибоке розуміння характеру та особливості такої людини. Це і Myers-Briggs Type Indicator (MBTI), і Еннеаграма, і Keirsey Temperament Sorter (KTS), і 16PF Questionnaire, і глибинні інтерв'ю, і дослідження сновидінь, і проєктивні методи та багато інших. Валідні опитувальники для виявлення інтуїтивних людей зазвичай походять з психологічних досліджень і призначені для вимірювання різних аспектів інтуїції та когнітивного стилю. Розглянемо декілька авторитетних опитувальників для оцінки інтуїції (на основі вивчення інтернет-ресурсів):

- Індикатор типу Майерс-Бріггс (MBTI). MBTI є широко використовуваним інструментом оцінки особистості, який включає вимір під назвою "Інтуїція" (N) і "Сенсорика" (S). Хоча MBTI не зосереджений винятково на інтуїції, він дає уявлення про те, як люди збирають і обробляють інформацію, що може свідчити про інтуїтивні тенденції.
- Тест когнітивної рефлексії (CRT). Тест когнітивної рефлексії – це короткий вимір когнітивної рефлексії, який оцінює здатність людини переважати інтуїтивні та імпульсивні реакції на користь більш рефлексивного та аналітичного мислення. Вищі бали за CRT асоціюються з більшим покладанням на аналітичне мислення, ніж на інтуїцію.
- Раціонально-експериментальний опитувальник (REI). REI – це опитувальник, розроблений для вимірювання схильності людей до

раціонального (аналітичного) та емпіричного (інтуїтивного) способів мислення. Він включає субшкали і оцінює різні аспекти інтуїтивної обробки, такі як: покладання на почуття та інтуїтивні реакції при прийнятті рішень.

- Інвентаризація когнітивних стилів (Cognitive Styles Inventory, CSI). CSI – це опитувальник для самозвіту, який вимірює когнітивні стилі людей за різними параметрами, включаючи інтуїцію. Він оцінює перевагу інтуїтивного чи аналітичного мислення, а також інші виміри когнітивного стилю, такі як: обробка інформації та прийняття рішень.

- Оксфордсько-ліверпульський опитувальник почуттів та досвіду (O-LIFE). O-LIFE – це опитувальник, призначений для оцінки шизотипії і включає риси, пов'язані з інтуїцією, такі як: незвичайний досвід сприйняття і магічне мислення. Хоча опитувальник не зосереджений спеціально на інтуїції, певні субшкали O-LIFE можуть відображати аспекти інтуїтивного мислення.

- Еннеаграма пропонує багату структуру для розуміння динаміки особистості, сприяння самосвідомості та підтримки особистого та духовного зростання. Еннеаграма – це система психологічної типології, яка використовується для опису людської поведінки. Її створив доктор Оскар Ічазо в 1980 році. В еннеаграмі можна виділити дев'ять різних типів особистості: 1) егоїст; 2) інтелектуальний; 3) містика; 4) соціалізатор; 5) успішний; 6) опікун; 7) художник; 8) послідовник; 9) ідеаліст.

- Проведення глибинних інтерв'ю або спостережень може допомогти отримати більш детальне розуміння особистості людини інтуїтивного типу через її власні слова та дії.

- Вивчення творів мистецтва, які створені особами інтуїтивного типу, може допомогти розкрити їхні творчість, уяву та особистісні особливості.

- Дослідження сновидінь та їхній аналіз може розкрити підсвідомі аспекти особистості інтуїтивного типу.

- Використання проєктивних методів, таких як: розповіді про картинки або асоціативні тести, може допомогти розкрити підсвідомі аспекти особистості та їхні внутрішні мотивації.

Таким чином, методи оцінки інтуїтивних рис особистості дають цінну інформацію про підсвідомі патерни та інстинктивні процеси прийняття рішень, які формують індивідуальну поведінку. Традиційні оцінки особистості, такі як: індикатор типів Майерс-Бріггс (MBTI) і Еннеаргама, часто включають інтуїцію як вимір людського пізнання. Однак спеціалізовані методики (проективні тести, опитувальники, орієнтовані на інтуїцію, та методи спостереження за поведінкою) дають більш глибоке, більш тонке розуміння впливу інтуїції на особистість. Ці методи дозволяють дослідити такі риси, як креативність, спонтанність і здатність приймати рішення на основі інтуїції, які не завжди можна виявити за допомогою більш традиційних оцінок. Хоча ці методи сприяють ширшому розумінню інтуїтивних рис, кожен з них має свої обмеження. Деякі з них значною мірою покладаються на самозвіти, на які можуть впливати особисті упередження, тоді як іншим може бракувати емпіричної точності, необхідної для узагальнення даних по різних групах населення.

2.2. Психологічні підходи до досліджень інтуїції та інтуїтивного мислення

Методики та результати сучасних досліджень інтуїтивного типу особистості залежать від численних психологічних підходів, які дозволяють розглядати цей аспект з різних кутів [за 2,9,10]:

- Аналітичний підхід включає розкладання інтуїтивних процесів на складові частини для дослідження їхніх взаємозв'язків та впливу на особистість. Такий підхід може включати дослідження психологічних механізмів, що стоять за інтуїтивним мисленням, сприйняттям та прийняттям рішень.
- Типологічний підхід базується на розробці типологій особистості, таких як MBTI (Myers-Briggs Type Indicator), які визначають особистісні типи

на основі деяких характеристик, включаючи інтуїцію. Дослідники застосовують цей підхід для класифікації особистостей за їхніми відмінностями в уявленні світу та прийнятті рішень.

- Психодинамічний підхід досліджує інтуїтивну особистість через призму психодинамічних теорій, які розглядають підсвідомі процеси, внутрішні конфлікти та мотивації. Він може вивчати, як інтуїтивність впливає на психічні механізми самопізнання, взаємодії з іншими та формування особистості.

- Когнітивний підхід розглядає інтуїтивний тип особистості через призму когнітивних процесів, таких як: мислення, сприйняття та уявлення. Дослідження когнітивних аспектів інтуїтивного типу може включати дослідження процесів асоціацій, вирішення проблем та креативного мислення.

- Контекстуальний підхід вивчає інтуїтивний тип особистості, враховуючи його взаємодію із соціальним та культурним контекстом. Дослідження здійснюється з урахуванням впливу соціальних факторів на розвиток та вираження інтуїтивних якостей особистості.

Останніми роками зростає інтерес до розуміння того, як люди розкривають свої інтуїтивні осяяння та ролі інтуїтивного мислення у прийнятті рішень, розв'язанні проблем, у творчості. На основі вивчення різноманітних інтернет-ресурсів було виділено декілька сучасних досліджень розкриття інтуїції, які свідчать, що люди часто не наважуються ділитися своїми інтуїтивними осяяннями через різні фактори, включаючи соціальні норми, страх осуду та невпевненість у достовірності своїх інтуїцій, і тільки за певних умов більш схильні розкривати свої інтуїтивні судження та інсайти. На ймовірність інтуїтивного розкриття суттєво впливає фактор рівня довіри до своєї інтуїції. Дослідження показали, що люди з більшою ймовірністю розкривають свої інтуїтивні осяяння, коли вони мають високу впевненість у точності своїх суджень. Крім того, наявність підтримувального і неупередженого соціального середовища може заохочувати людей ділитися своїми інтуїтивними думками і почуттями. Розуміння факторів, які впливають на розкриття інтуїції, має важливе значення для прийняття рішень і вирішення

проблем у різних контекстах. В організаційному середовищі, наприклад, заохочення працівників довіряти і ділитися своїми інтуїтивними осяяннями може призвести до більш інноваційних рішень і кращих результатів.

Аналіз наукових підходів до розуміння інтуїтивних рис особистості передбачає мультидисциплінарну перспективу, що поєднує психологію, нейронауки і навіть філософію. Дослідження інтуїтивних рис особистості часто починаються з теоретичних засад, які забезпечують концептуальну основу для розуміння інтуїції та її ролі в особистості. Наприклад, теорія психологічних типів Карла Юнга, яка включає поняття інтуїції, вплинула на багато досліджень у цій галузі. Для вимірювання інтуїтивних рис особистості використовуються психометричні інструменти, що часто являють собою опитувальники або самозвіти, призначені для оцінки конкретних аспектів інтуїції, такі як: Індикатор типів Майерс-Бріггс (MBTI) або Індикатор типів Майерс-Бріггс, крок II, який спеціально оцінює різні аспекти інтуїції. Експериментальні дослідження проводяться для вивчення взаємозв'язку між інтуїтивними рисами особистості та різними когнітивними, емоційними та поведінковими результатами і часто використовують завдання, які вимагають інтуїтивної обробки, наприклад, завдання на прийняття рішень або творчі завдання, щоб оцінити, як інтуїція впливає на поведінку. Методи нейровізуалізації, такі як: функціональна магнітно-резонансна томографія (фМРТ) та електроенцефалографія (ЕЕГ), використовуються для дослідження нейронних корелятивів інтуїтивних рис особистості. Вивчаючи активність мозку під час виконання завдань, пов'язаних з інтуїцією, дослідники можуть отримати уявлення про нейронні механізми, що лежать в її основі. Лонгітюдні дослідження вивчають те, як інтуїтивні риси особистості розвиваються і змінюються з часом, відстежують людей з дитинства до дорослого віку, щоб зрозуміти, як ранній досвід і фактори навколишнього середовища формують інтуїтивні тенденції. Крос-культурні дослідження проводяться при вивченні проявів в різних культурах інтуїтивних рис особистості. Порівнюючи людей з різним культурним походженням, дослідники можуть краще зрозуміти

універсальність та культурну специфіку інтуїтивних схильностей. Якісні підходи (такі як інтерв'ю) використовуються для вивчення суб'єктивного досвіду людей з різним рівнем інтуїтивних рис особистості. Вони забезпечують багате, глибоке розуміння впливу інтуїції на думки, почуття і поведінку в повсякденному житті. Мета-аналітичні методи використовуються для синтезу результатів численних досліджень і забезпечують кількісне узагальнення даних про інтуїтивні риси особистості. Мета-аналіз допомагає виявити послідовні закономірності в різних дослідженнях і прояснити силу зв'язку між інтуїцією і різними психологічними результатами.

Розуміння інтуїції були глибоко інтегровані в дослідження суджень і прийняття рішень, тобто вибір людини між альтернативами та аналізом ситуації. Однак це зайняло деякий час, протягом якого інтуїцією нехтували через її невловимість. Зараз дослідники погоджуються, що «інтуїція не повинна бути «магічною» – її можна визначити та пояснити науково» [11, с. 12].

Однак слід підкреслити, що історично концепція інтуїції опинилася між принаймні двома судженнями: швидким і ощадливим евристичним підходом, який розглядає концепцію в позитивному світлі, оскільки вона служить основою для евристики, і, таким чином, є правильною стратегією, яку можна успішно використовувати, коли час і когнітивні можливості обмежені в нечіткому реальному світі, і підхід евристики та упереджень, який розглядає евристику, засновану на інтуїції, як джерело помилкового та упередженого мислення, яке демонструє когнітивні помилки людини [7]. Обидва підходи абсолютно по-різному локалізували поняття інтуїції в людських мисленнєвих процесах і поклали на неї якісно різні функції. Сьогодні швидкий і ощадливий евристичний підхід і підхід евристики та упереджень протистоїть один одному через постійні принципово суперечливі припущення щодо людського пізнання. Концептуально ключовою відмінністю може бути те, що Д. Канеман і К. Тверські (1974) і Д. Канеман (2011) [7] відстоюють двосистемний погляд на людське мислення (інтуїція проти обдуманості), тоді як А. Кругланські і Г. Гігеренцер (2011) та інші віддають перевагу єдиному системному погляду на

єдині процеси в мисленні та міркуванні. Крім того, слід підкреслити, що, оскільки інтерес до інтуїції в основному виник у сфері суджень і прийняття рішень, наслідки для інтуїції щодо процесів вирішення проблем (та інсайту) досить важко вивести з такого роду досліджень.

Сучасні дослідження показують, що інтуїція відіграє значну роль у пізнанні, прийнятті рішень і творчості. Інтуїтивне сприйняття є корисним для менеджменту, підприємництва, навчання, медичної діагностики, зцілення, духовного зростання та загального благополуччя, і, крім того, воно точніше, ніж обдумане мислення в складних умовах. Відповідно набуття інтуїтивних здібностей здається необхідним серед сучасного швидкоплинного багатогранного суспільства та складності, що зростає.

Незважаючи на ці теоретичні аргументи про те, що інтуїція є важливим елементом дослідження, і низку методів дослідження, які чітко передбачають її участь, інтуїція рідко згадується в емпіричних дослідницьких статтях. Також давні аргументи методологів про те, що інтерпретативний аналіз даних є передбачуваним, якісні дослідження зазвичай не містять посилань на інтуїцію дослідників.

Сучасні психологічні дослідження свідчать про те, що за допомогою інтуїтивної обробки розум може швидко й без зусиль розкривати точне загальне враження або шаблон у великій кількості вхідних даних [23, 24]. Таким чином, здається, що розум застосовує неявне навчання, щоб несвідомо розвивати відчуття непередбачених обставин, які представляють основну послідовну модель, наприклад, набір категорій для даних. Дослідження надають переконливі докази того, що інтуїція настільки швидка тому, що вона базується на непослідовній обробці. Істотна інформація може розглядатися одночасно, щоб забезпечити результат.

Хоча дослідження розкриття інтуїції пролили світло на це явище, багато питань залишаються без відповіді. Майбутні дослідження можуть вивчати індивідуальні відмінності у схильності до розкриття інтуїції, роль культурних факторів у формуванні норм розкриття інтуїції та зв'язок між розкриттям

інтуїції та результатами прийняття рішень. Крім того, дослідники стикаються з проблемами у розробці надійних показників інтуїтивного розкриття та розрізненні справжньої інтуїції й інших форм знання.

Отже, дослідження розкриття інтуїції дає цінну інформацію про природу і функції інтуїтивного мислення. Розуміння факторів, які впливають на розкриття інтуїції, може стати основою для стратегій розвитку культури підтримки і відкритості, яка цінує інтуїцію у прийнятті рішень, вирішенні проблем і творчих починаннях. Заохочуючи людей довіряти і ділитися своїми інтуїтивними осяяннями, можна використати силу інтуїції для покращення людського пізнання та інновацій.

2.3. Прогалини та обмеження в сучасних дослідженнях

Сучасні дослідження досягли значних успіхів у розкритті природи та функцій інтуїції, яка досі залишається таємничим і потужним когнітивним феноменом, але існують помітні прогалини та обмеження, що потребують більш детального вивчення. Одна з головних проблем у вивченні інтуїції полягає у відсутності консенсусу щодо її визначення та операціоналізації. Інтуїція - це багатогранний конструкт, який охоплює різні когнітивні процеси, включаючи розпізнавання образів та неявне навчання. Однак дослідники часто використовують різну термінологію та концептуальні рамки для опису та вивчення інтуїції, що призводить до неоднозначності та непослідовності результатів досліджень. Потрібен більш уніфікований підхід до визначення та операціоналізації інтуїції, щоб полегшити змістовні порівняння між дослідженнями та поглибити теоретичне розуміння.

Багато досліджень інтуїції страждають від методологічних обмежень, які обмежують достовірність і узагальнюваність їхніх висновків. Наприклад, дослідження часто опираються на самозвіти або ретроспективні описи

інтуїтивного досвіду, які можуть бути упередженими і неточними. Крім того, лабораторні експерименти можуть не відобразити складну і залежну від контексту природу інтуїції в реальних умовах. Розробка інноваційних методологій, які поєднують кількісні та якісні підходи і включають екологічну валідність, є важливою для подолання цих обмежень.

Ще однією прогалиною в сучасних дослідженнях інтуїції є нехтування індивідуальними відмінностями та контекстуальними факторами, які впливають на інтуїтивні процеси. Інтуїція не є універсальним феноменом; скоріше, вона варіюється від різних людей і ситуацій. Такі фактори, як особистісні риси, когнітивні стилі, культурні норми та ситуативні обмеження, можуть впливати на те, як інтуїція проявляється і виражається. Проте багато досліджень застосовують універсальний підхід, нехтуючи різноманітністю та складністю інтуїтивних феноменів. Тож майбутні дослідження повинні враховувати індивідуальні відмінності та контекстуальні фактори.

Незважаючи на щоразу більший інтерес до нейронних механізмів, що лежать в основі інтуїції, наше розуміння мозкових процесів, пов'язаних з нею, залишається обмеженим, багато чого залишається невідомим про те, як ті чи інші ділянки мозку взаємодіють і сприяють інтуїтивному пізнанню. Для поглиблення нашого розуміння нейронних основ інтуїції необхідні досягнення в галузі нейровізуалізації та міждисциплінарна співпраця між неврологією та психологією.

Нарешті, дослідження інтуїції стикаються з етичними та практичними проблемами, які необхідно вирішувати. Наприклад, вивчення інтуїції в таких чутливих сферах, як охорона здоров'я або національна безпека, викликає етичні занепокоєння щодо приватності, конфіденційності та інформованої згоди. Крім того, доступ до інтуїтивних процесів і їх вивчення в режимі реального часу в ситуаціях з високими ставками створює практичні проблеми через непередбачуваність і складність таких контекстів. Дослідники повинні ретельно враховувати ці виклики, щоб забезпечити етичну поведінку і практичну здійсненність своїх досліджень.

Висновки до другого розділу

Вивчення інтуїтивних людей виявляє широкий спектр підходів, які підкреслюють складність інтуїції як когнітивної функції. Дослідники використовують різні психологічні, нейронаукові та поведінкові методи, щоб зрозуміти, як працює інтуїція і як вона проявляється у різних людей. Основні підходи включають психологічне профілювання (оцінка особистості), когнітивні дослідження (аналіз процесів прийняття рішень) і нейронаукові дослідження (вивчення активності мозку, пов'язану з інтуїтивним мисленням). Психологічні підходи часто підкреслюють роль інтуїції у творчості, вирішенні проблем та емоційному інтелекті. Виявлено, що інтуїтивні люди значною мірою покладаються на розпізнавання образів, швидку обробку інформації та підсвідому інтеграцію досвіду, що дозволяє їм приймати швидкі, часто точні рішення. Поведінкові дослідження показують, що інтуїтивні люди можуть досягати успіху в умовах невизначеності, покладаючись на свої інстинкти, а не на цілеспрямований аналіз. Тим часом нейронаукові дослідження все більше проливають світло на нейронні механізми, що лежать в основі інтуїтивного мислення, вказуючи на ділянки мозку, які активуються під час спонтанного прийняття рішень та осяянь.

Інтуїцію важко виміряти кількісно, і багато методів її вивчення покладаються на суб'єктивні звіти, на які можуть впливати індивідуальні упередження. Потрібні подальші дослідження, щоб удосконалити ці методи і більш органічно інтегрувати їх з об'єктивними науковими вимірами. Дослідження характеристик інтуїтивних людей розвивається, а, поєднуючи різні підходи – психологічні, поведінкові та нейронаукові – ми можемо поглибити наше розуміння інтуїції та її ролі в людському пізнанні, творчості та прийнятті рішень. Така багатовимірна перспектива дозволить отримати більш повне уявлення про інтуїтивні риси і про те, як їх можна розвивати і застосовувати в різних сферах життя.

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДЖЕННЯ СТИЛІВ МИСЛЕННЯ ТА ПОВЕДІНКИ ЛЮДЕЙ

ІНТУЇТИВНОГО ТИПУ

3.1. Організаційні та процедурні аспекти забезпечення дослідження

Для забезпечення надійності дослідницької практики та отриманих результатів при вивченні інтуїтивних рис особистості передбачалися такі ключові організаційні та процедурні аспекти як: планування дослідження (аналіз та вибір відповідних методологій); розробка стратегії набору учасників (це включає набір учасників з різних вікових груп, культурного походження та соціально-економічного статусу); отримання інформованої згоди від учасників (надавши їм чітку інформацію про мету, процедури, ризики та переваги дослідження, а також забезпечивши добровільну участь); дотримання стандартизованих процедур для забезпечення узгодженості та надійності (використання валідних заходів, виконання завдань у контрольованому середовищі та мінімізацію сторонніх змінних, які можуть вплинути на результати); використання психометричних інструментів з визнаною надійністю та валідністю для оцінки інтуїтивних рис особистості, а також застосування надійних методів аналізу даних (для аналізу кількісних даних можуть використовуватися статистичні методи, такі як регресійний аналіз, факторний аналіз або моделювання структурних рівнянь, тоді як якісні дані можуть бути проаналізовані за допомогою тематичного аналізу або підходів обґрунтованої теорії).

Розробка та проведення опитувань для збору інформації та оцінки психологічних особливостей, пов'язаних з інтуїцією, передбачає опрацювання та аналіз наступних даних [за 4,5,13,14]:

- Демографічна інформація (вік, стать, рівень освіти, рід занять, етнічна приналежність, соціально-економічний статус);

- Психологічні риси, пов'язані з інтуїцією (особистісні риси, емоційний інтелект, когнітивний стиль, креативність, стиль прийняття рішень);
- Додаткові запитання та завдання (досвід роботи з інтуїцією, сприйняття інтуїції тощо).

В процесі проведення нашого дослідження для першої оцінки і виявлення психологічного типу та основних рис особистості учасників використовувався індикатор типів Майерс-Бріггс (MBTI) та Еннеаграма, які включають вимірювання та практичні інструменти при відборі кандидатів для подальшої роботи. В дослідженні на першому етапі дали згоду взяти участь 43 робітники Державної інспекції енергонагляду України. З них було 29 жінок та 14 чоловіків. Це були робітники різних відділів та посад (від головних спеціалістів і державних інспекторів до начальників відділів). Всі вони пройшли перші тестування по MBTI та Еннеаграмі, яке складалося з серії запитань або тверджень, призначених для виявлення переваг за кожним з чотирьох вимірів (для опитування по MBTI) та дев'яти різних типів особистості (в Еннеаграмі). Процедура передбачала отримання учасниками онлайн-посилання [28,29].

Респонденти вказували ступінь своєї згоди або незгоди з кожним пунктом, а їхні відповіді оцінювалися, щоб визначити їхні уподобання за кожним виміром. На основі відповідей на запитання тестів респондентам присвоювався чотирибуквений код, що відповідає їхньому психологічному типу, якому вони віддають перевагу (наприклад, людина, яка віддає перевагу екстраверсії, інтуїції, відчуттям і судженням, була класифікована як ENFJ, тоді як людина, яка віддає перевагу інтроверсії, відчуттям, мисленню і сприйняттю, була класифікована як ISTP), а також виявлені типи особистості. Після того, як людині був присвоєний психологічний тип, вона отримувала інтерпретацію своїх уподобань, включаючи сильні сторони, потенційні сфери для розвитку, а також розуміння стилю спілкування, процесу прийняття рішень і міжособистісної взаємодії.

Для другого етапу дослідження (інтерв'ю) з інтуїтивними особистостями були насамперед з'ясовані цілі та визначено, яку конкретну інформацію

хотілося б отримати від них. Вона стосувалася того, як інтуїтивні особистості висловлюють свої інсайти, передають свої ідеї та взаємодіють з іншими в міжособистісних стосунках, спільній роботі та професійному середовищі, а також як це змінюється з плином часу. Обраний формат напівстандартного інтерв'ю дозволив респондентам вільно висловлювати свої думки та досліджувати їхній досвід. Підготовлені заздалегідь запитання (Додаток 1) повинні були спонукати до особистих розповідей, творчих ідей та креативних відповідей.

Розробка лабораторного експерименту для вивчення однієї з характеристик особистості інтуїтивного типу передбачав створення завдань, які можуть викликати інтуїтивні реакції і вимірювання відповідних результатів. Було визначене для дослідження такий аспект як креативність та вибрані поведінкові завдання як відповідні вимірювальні інструменти. Розроблений експериментальний сценарій відрізнялися за рівнем невизначеності та часовим тиском, щоб стимулювати інтуїтивне прийняття рішень і творче осяяння. Креативність та навички вирішення проблем часто проявляються, коли звичайні предмети використовуються у нетрадиційний спосіб. Такий підхід демонструє, як нестандартне мислення може привести до інноваційних рішень і нових застосувань. Для визначення показників результатів, які відображають інтуїтивне прийняття рішень при виконанні експериментального завдання, враховувалося як об'єктивні показники (наприклад, час виконання завдання), так і суб'єктивні оцінки (наприклад, впевненість, задоволеність) інтуїтивних відповідей.

3.2. Результати експериментальних досліджень

Основне дослідження першого та другого етапу проводилося в онлайн-формі. В дослідженні взяла участь доросла категорія працюючого населення з вищим рівнем освіти, більшість з яких жінки (Рис.1 та Рис.2).



Рис.1 Статевий розподіл респондентів.

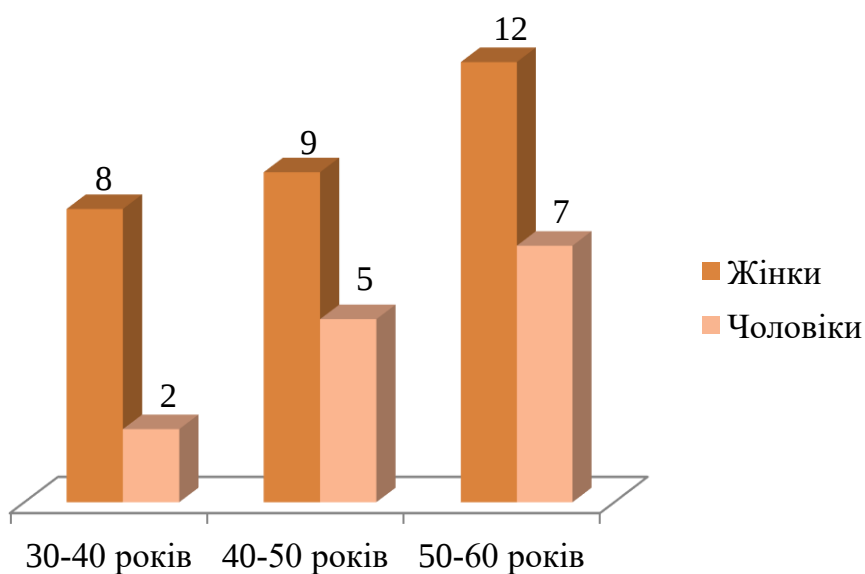


Рис.2 Віковий розподіл респондентів.

У нашому дослідженні розуміння демографічних характеристик вибіркової сукупності має велике значення при спробі узагальнення результатів на більш широкі групи. В експерименті, спрямованому на визначення інтуїтивних типів особистості, демографічні фактори (вік, стать, етнічна приналежність і соціально-економічний статус) можуть суттєво впливати на результати, створюють контекст і допомагають пояснити відмінності в особистісних рисах, когнітивній обробці та поведінці.

Вік відіграє життєво важливу роль у формуванні когнітивного розвитку та здатності до інтуїтивної обробки інформації. З віком люди, як правило, більше покладаються на досвід і засвоєні моделі поведінки, що може зменшити залежність від інтуїції і збільшити аналітичне мислення, тобто з віком інтуїтивне мислення стає складнішим. Хоча і чоловіки, і жінки можуть проявляти інтуїтивні риси особистості, деякі дослідження припускають, що жінки схильні більше покладатися на інтуїтивне прийняття рішень, ніж чоловіки, які часто віддають перевагу більш логічним або аналітичним підходам. Тож включаючи гендерну вибірку в наше дослідження, оцінимо, чи є такі відмінності справді вродженими, чи соціально сконструйованими. Етнічна приналежність і культурне походження мають свій вплив на когнітивні стилі та розвиток особистості, в тому числі на вираження інтуїції. Але в нашому дослідженні цей контекст допоміг уникнути упереджень, які могли виникнути, внаслідок того, що дослідження спиралося виключно на однорідну групу та не відображало мультикультурне населення. В вибірці прийняли участь респонденти різного культурного походження та виховання. Соціально-економічний статус (СЕС) охоплює освіту, дохід і професійний престиж і є ще однією ключовою демографічною змінною, яка може впливати на особистість і когнітивні здібності. Тож врахування СЕС при відборі респондентів вибірки гарантувало, що результати не будуть викривлені надмірним представництвом однієї економічної групи і таким чином забезпечило більш точне зображення прояву інтуїції. В дослідженні приймали участь представники різних посад з різним рівнем СЕС. Тобто, для отримання надійних та узагальнюючих результатів була зроблена збалансована вибірка, яка представляла різні вікові, гендерні та соціально-економічні групи.

Результати першого етапу дослідження по виявленню типів особистості і відборі кандидатів для подальшої роботи представлені в таблицях 3.1 та 3.2.

Таблиця 3.1. Результати за індикатором типу Майерс-Бріггс, Крок I.

Учасники	зосередженість уваги		сприйняття інформації		прийняття рішень		ставлення до світу	
	інтро-версія (I)	екстра-версія (E)	інтуїція (N)	чуття (S)	почуття (F)	мислення (T)	сприйняття (P)	судження (J)
Чоловіки	9	5	8	6	10	4	11	3
Жінки	15	14	16	13	18	11	21	8

Таблиця 3.2. Результати за індикатором типу Еннеаграма (розшифрування еннеа-типів представлені в Додатку 2).

Учасники	Тип I	Тип II	Тип III	Тип IV	Тип V	Тип VI	Тип VII	Тип VIII	Тип IX
Чоловіки	3	1	4	2	1	1	---	2	--
Жінки	---	5	5	7	1	2	2	2	5

У таблиці 3.1. наведено результати, отримані від нашої групи учасників. Тож можемо зробити такі ключові спостереження.

1. Фокус уваги (I проти E). Чоловіки - 9 чоловіків визначили себе як інтровертів (I) і 5 як екстравертів (E). Жінки - 15 жінок визначили себе як інтровертів (I) і 14 як екстравертів (E). Тенденція виявлена така, що більша частка жінок (15) ідентифікують себе як інтроверти (I) порівняно з чоловіками (9). Однак обидві групи демонструють відносно збалансований розподіл, причому жінки дещо схильні до інтроверсії.

2. Сприйняття інформації (N проти S). Чоловіки - 8 чоловіків визначили себе як інтуїтивних (N) і 6 як сенсорних (S). Жінки - 16 жінок визначили себе як інтуїтивних (N) і 13 як чуттєвих (S). Тенденція - як чоловіки, так і жінки схильні надавати перевагу інтуїції (N) над сенсорикою (S), незалежно від того, чи є вони інтуїтивними або сенсоричними.

3. Прийняття рішень (F проти T). Чоловіки - 10 чоловіків визначили себе як Відчуття (F) і 4 - як Мислення (T). Жінки - 18 жінок визначили себе як

Відчуття (F) і 11 як Мислення (T). Тенденція виявилася такою, що жінки надають більшу перевагу Почуттю (F), бо 18 жінок ідентифікували себе з цією рисою порівняно з 10 чоловіками. Це свідчить про те, що жінки можуть приділяти більше уваги емпатії та особистим цінностям при прийнятті рішень.

4. Ставлення до прийняття рішень (Р проти J). Лише 11 чоловіків визначили себе як «Сприймаючі» (C) і 3 - як «Оцінюючі» (O). У жінок 21 визначила себе як Сприймаючу (C) і 8 як Оцінюючу (O). Тенденція: Як чоловіки, так і жінки віддають перевагу Сприймаючому (C), причому більша частка жінок ідентифікують себе з цією рисою. Це свідчить про те, що представники обох статей можуть схилитися до більш гнучкого та спонтанного підходу до прийняття рішень, але жінки демонструють ще більшу перевагу цій характеристиці.

Загальні тенденції. Жінки надають перевагу інтроверсії (I), інтуїції (N), відчуттям (F) та сприйняттю (P) більше, ніж чоловіки. Чоловіки, з іншого боку, демонструють відносно більшу врівноваженість, з деякими гендерними відмінностями, що демонструють зсув у бік Сприйняття (P) і Відчуття (F). Отримані дані свідчать про те, що можуть існувати гендерні відмінності в розподілі переваг за шкалою MBTI, причому жінки, як правило, віддають перевагу Інтроверсії, Інтуїції, Відчуттю та Сприйняттю, в той час як чоловіки демонструють дещо більш різноманітну картину за цими рисами.

У таблиці 3.2 представлено розподіл учасників за різними типами Еннеаграми. У кожному рядку вказано кількість чоловіків і жінок, які ідентифікували себе з кожним із дев'яти типів Еннеаграми.

Основні спостереження цього етапу дослідження наступні.

Тип I - Реформатор (принциповий, цілеспрямований, самоконтрольований). Чоловіки в кількості 3 осіб ідентифікують себе з типом I. Жодна жінка не віднесла себе до типу I. Тож, чоловіки в нашій групі респондентів більш схильні до Типу I, який характеризується сильним почуттям цілісності та прагненням до справедливості, структури і вдосконалення. Жінок у цьому типі немає.

Тип II - Помічник (турботливий, міжособистісний, щедрий). Лише 1 чоловік ідентифікує себе з типом II. А 5 жінок ідентифікують себе з типом II. Тобто, жінки більше віддають перевагу типу II, що свідчить про їхню схильність піклуватися, допомагати і будувати стосунки. Цей тип часто асоціюється з людьми, які є чуйними, турботливими та жертвними.

Тип III - Досягач (орієнтований на успіх, прагматичний, адаптивний). Ідентифікують себе з типом III 4 чоловіка та 5 жінок. Як чоловіки, так і жінки демонструють досить збалансований розподіл до типу III, що вказує на те, що існує спільне прагнення до успіху, досягнень і визнання між представниками обох статей. Обидві статі цінують цілі, ефективність і самопрезентацію.

Тип IV - Індивідуаліст (чутливий, інтроспективний, експресивний). У чоловіків 2 особи ідентифікують себе з типом IV, у жінок – 7. Жінки значно більше віддають перевагу IV типу, що пов'язано з прагненням до індивідуальності, глибоких емоційних переживань та самовираження. Жінки можуть бути більш схильні до пошуку автентичності та особистого сенсу життя.

Тип V - Дослідник (проникливий, інноваційний, потайливий). І чоловіки, і жінки однаково віддали перевагу типу V (по одній особі), який характеризується прагненням до знань, розуміння та інтелектуальної незалежності. Люди з цим типом схильні до інтроспекції, відстороненості та зосереджені на отриманні інсайтів.

Тип VI - Лояліст (відданий, орієнтований на безпеку, відповідальний). Серед обох статей спостерігається дуже незначне відхилення по типу VI (1 чоловік та 2 жінки). Такі люди часто обережні, відповідальні та цінують безпеку, що може відображати тенденцію до несприйняття ризику та лояльності до систем або людей.

Тип VII - Ентузіаст (спонтанний, різнобічний, веселий). Цей тип представлений лише серед жінок (2 особи), і для них характерна любов до пригод, нових вражень, уникнення обмежень та нудьги. Це свідчить про те, що

жінки, які ідентифікували себе з цим типом, цінують азарт і різноманітність у житті.

Тип VIII - Виклик (Впевнений у собі, рішучий, захисний). І чоловіки, і жінки однаково (по 2 особи) віддають перевагу VIII типу, який асоціюється з напористістю, лідерством і прагненням контролювати ситуацію. Вони вольові, часто виступають за справедливість або заступаються за тих, хто програє.

Тип IX - Миротворець (легкий, сприйнятливий, прихильний). Жоден чоловік не відніс себе до цього типу, а ось 5 жінок віднесли себе до типу IX. Тобто, жінки більше віддають перевагу типу IX, який характеризується спокійним, гармонійним і сприйнятливим характером. Жінки з цим типом можуть надавати перевагу миру, співпраці та уникненню конфліктів, що свідчить про те, що вони підтримують і приймають інших.

Загалом можна сказати, що чоловіки надають перевагу типам I, III, IV та VIII, що свідчить про те, що вони можуть бути більш схильними до структури, досягнень, індивідуальності та напористості. Жінки частіше віддають перевагу типам II, III, IV, VI, VII, IX, що свідчить про те, що вони можуть бути більш емпатичними, турботливими, емоційно виразними та цінувати безпеку і мир. Тип II (Помічник) і тип IV (Індивідуаліст) значно частіше зустрічаються серед жінок, ніж серед чоловіків, що вказує на гендерні відмінності в таких рисах особистості, як емоційне вираження, турбота про інших та індивідуальність. Тип I (Реформатор), Тип VIII (Виклик) і Тип IX (Миротворець), схоже, мають гендерні відмінності, де чоловіки більше схильні до лідерства і структуризації (Тип I і Тип VIII), тоді як жінки демонструють більше характеристик миротворчості та підтримки (Тип IX). В процесі аналізу виявляються деякі помітні гендерні тенденції в типах Еннеаграми. Жінки більш схильні ідентифікувати себе з типами, пов'язаними з емоційною експресією, емпатією та миротворчістю, тоді як чоловіки більш схильні ідентифікувати себе з типами, що підкреслюють досягнення, лідерство та структуру. Однак обидві статі мають схожі переваги щодо типу III (Досягач), що вказує на спільне прагнення до успіху та особистих досягнень в обох групах.

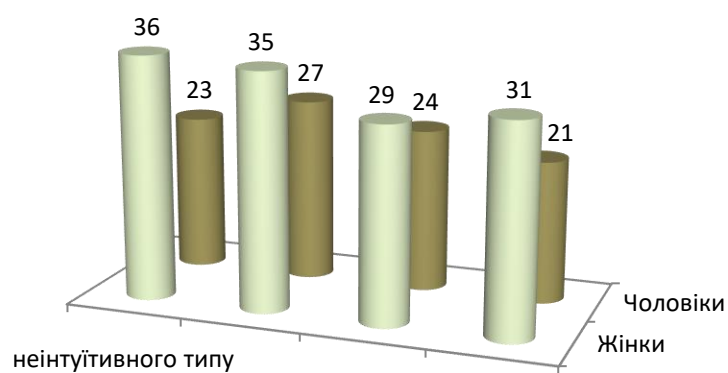
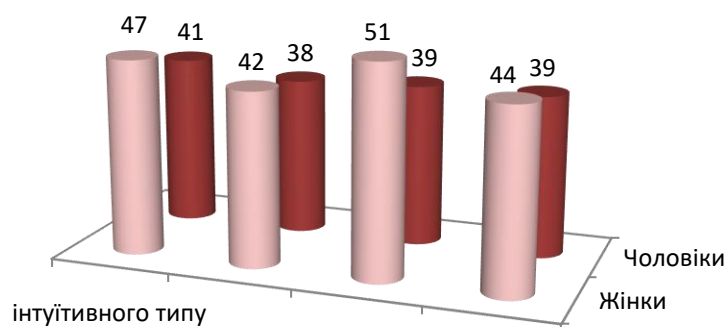
Для другого етапу дослідження було запропоновано взяти участь учасникам типів INFP (всього 32) та енеа-типів II, IV, VII та IX (всього 22).

Другим етапом дослідження були проведені якісні інтерв'ю, щоб більш детально дослідити життєвий досвід людей з інтуїтивним типом особистості. Від них була отримана інформована згода, учасники розуміли, як будуть використовуватися їхні дані, і що вони мають право відмовитися від участі в будь-який час. Основними цілями інтерв'ю було з'ясування як інтуїція впливає на прийняття рішень та дослідити досвід учасників в конкретних аспектах їхнього життєвого вибору, наприклад, будування кар'єри. Учасники в кількості 4 жінок та 2 чоловіків відповідали на запитання, які заохочують до розгорнутих відповідей та роздумів [Додаток 1], а також розкривають їх особистий досвід, процеси прийняття рішень і вплив інтуїції на різні сфери життя в форматі інтерв'ю віч-на-віч тривалістю близько 40 хвилин кожне. Записані вручну інтерв'ю (розгорнутими тезами) та зафіксовані деякі деталі дозволили провести ретельний аналіз для розуміння того, як інтуїція впливає на їхній життєвий досвід та допоможе виявити цінну інформацію про інтуїтивні риси та їхній вплив на різні аспекти життя.

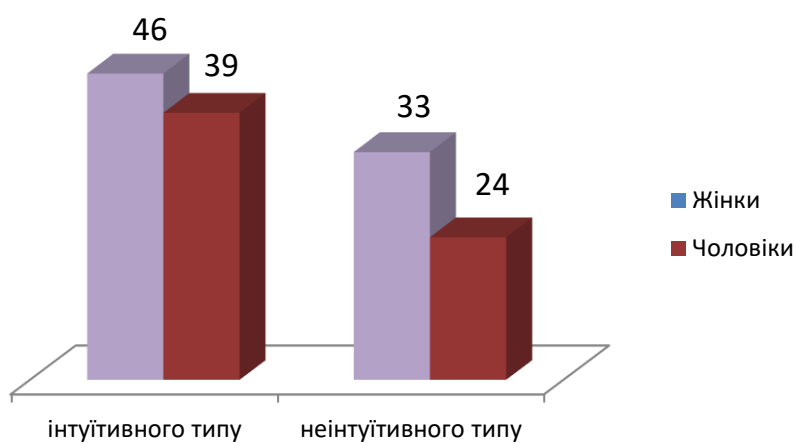
Також учасники мали змогу поміркувати над своїм творчим процесом і результатами. Було запропоновано проаналізувати, які техніки чи підходи були найбільш інтуїтивно зрозумілими та ефективними, та як вдосконалюються їх творчі навички з плином часу.

В лабораторному експерименті за згодою прийняли участь всього 16 респондентів: 8 учасників (4 жінок та 4 чоловіків) виявлені в попередньому оцінюванні після першого етапу як особистості інтуїтивного типу та ще 8 учасників (4 жінок та 4 чоловіків) які віддають перевагу мисленню та сприйняттю. Мета завдання полягало в заохочуванні дивергентного мислення, тобто до мозкового штурму, під час якого генерується якомога більше ідей без осуду. Учасники заохочувалися до висловлювання нетрадиційних ідей та спонтанного творчого самовираження щодо функціональності і креативності об'єкта. Потрібно було придумати та написати якомога більше альтернативного

використання в будь-який спосіб такого звичайного предмету як гранчата склянка. Ось як розподілилися кількісні відповіді (чисельна кількість варіантів використання):



Середні значення:



3.3. Аналіз та інтерпретація результатів

Результати нашого дослідження з виявлення стилів мислення та поведінки інтуїтивних особистостей можна проаналізувати за декілька ключових етапів.

Високий рівень інтуїтивних здібностей корелює з багатьма позитивними психологічними рисами, включаючи емоційну стабільність і самоефективність. Інтуїтивні люди, як правило, більш емоційно стійкі, адаптивні та саморефлексивні, що допомагає їм долати виклики з упевненістю та самовладанням. Здатність бачити загальну картину, творчо мислити та адаптуватися до змін підвищує їхнє почуття самоефективності, зміцнюючи віру в те, що вони можуть контролювати результати та досягати успіху в досягненні своїх цілей.

На основі аналізу результатів Індикатора типів Майерс-Бріггс (MBTI) та Еннеаграми можна простежити кореляцію між високими інтуїтивними здібностями та певними позитивними психологічними рисами. Інтуїція, як когнітивна функція в MBTI (зокрема, перевага N для інтуїції над сенсорикою), асоціюється з людьми, які зосереджуються на майбутніх можливостях, абстрактному мисленні та закономірностях, а не на безпосередньому чуттєвому досвіді. Така когнітивна орієнтація може сприяти розвитку цілого ряду позитивних психологічних рис, включаючи підвищену емоційну стабільність і сильне почуття самоефективності. Цей зв'язок можна дослідити на основі наступних висновків. Люди з високими інтуїтивними здібностями схильні дивитися на загальну картину і майбутні можливості, що може дати їм відчуття напрямку і мети. Ця здатність уявляти осмислене майбутнє часто дозволяє інтуїтивним людям справлятися з поточними стресами з більшою стійкістю, оскільки вони менше заціклюються на нагальних проблемах. Високоінтуїтивні типи, наприклад, ті, хто віддає перевагу Інтуїції (N) над Сенсорикою (S) за тестом MBTI, більш комфортно почуваються в умовах невизначеності та змін. Це може підвищити емоційну стабільність, оскільки вони краще справляються з

невизначеністю та адаптуються до мінливих обставин, не відчуючи себе пригніченими. Інтуїтивні люди, особливо ті, хто віддає перевагу інтуїції в MBTI, часто мають сильне внутрішнє бачення або відчуття того, чого вони хочуть досягти. Таке орієнтоване на майбутнє мислення підвищує їхню самоефективність, оскільки вони відчують себе здатними переслідувати свої цілі і досягати прогресу, навіть якщо шлях до них неясний або неструктурований. Люди з високими інтуїтивними здібностями більш схильні до самоаналізу та постановки цілей, які є ключовими компонентами самоефективності. Їх здатність передбачати потенційні результати і планувати довгостроковий успіх може сприяти більшій вірі у свою здатність впливати на події і досягати бажаних результатів. Люди з високим рівнем інтуїції часто досягають успіху в розпізнаванні основних закономірностей та емоцій інших людей, що є важливим аспектом емоційного інтелекту (EI). Це дозволяє їм розвинути сильне почуття емпатії, яке допомагає як в особистих стосунках, так і в професійному середовищі. Здатність розуміти як власні емоції, так і емоції інших сприяє емоційній стабільності. Завдяки своїй здатності передбачати позитивне майбутнє, інтуїтивні люди, як правило, краще контролюють свої емоційні реакції. Це сприяє кращій саморегуляції, яка є критично важливим компонентом емоційної стабільності. Люди з високим рівнем інтуїції часто відкриті до нового досвіду і гнучкі у своєму мисленні, що може сприяти розвитку мислення. Така адаптивність підвищує емоційну стабільність, оскільки вони не відчують жорсткої прив'язаності до одного способу мислення або буття. Натомість вони можуть приймати зміни, розглядати виклики як можливості та зберігати спокій у перехідні періоди. Завдяки своїй адаптивності та схильності розглядати перешкоди як частину ширшого шляху, інтуїтивні люди часто демонструють вищу життестійкість. Їхня здатність бачити безліч потенційних рішень проблеми сприяє більш позитивному світогляду, що сприяє емоційній стабільності. Інтуїтивні люди, як правило, більш інтроспективні та усвідомлюють свої внутрішні переживання та емоції. Така самосвідомість сприяє почуттю внутрішньої гармонії, що має вирішальне

значення для емоційної стабільності. Вони часто краще підготовлені до роздумів про свої емоції та їх осмислення, що призводить до кращої емоційної регуляції. Висока інтуїція пов'язана з глибшим розумінням своїх основних цінностей і переконань. Таке узгодження між внутрішніми цінностями та зовнішніми діями підвищує самоєфективність, оскільки інтуїтивні люди з більшою ймовірністю переслідують цілі, які глибоко резонують з їхнім автентичним «я», що підвищує їхню впевненість у своїх здібностях. Інтуїтивні люди вміють розпізнавати закономірності та мислити нестандартно. Ця творча здатність до вирішення проблем дозволяє їм підходити до викликів з більш широкою перспективою, що виховує почуття майстерності та ефективності у подоланні життєвих перешкод. Коли вони досягають успіху у вирішенні проблем, використовуючи інноваційні рішення, їхнє почуття самоєфективності зростає. Здатність розглядати безліч можливостей, а не зациклюватися на одному жорсткому рішенні, робить інтуїтивних людей більш стійкими перед обличчям труднощів. Ця гнучкість зміцнює їхню віру в те, що вони здатні впоратися з труднощами, підвищуючи їхню самоєфективність та емоційне благополуччя.

З часом інтуїтивні люди демонструють різний ступінь психологічної адаптації, на яку впливають життєві події, міжособистісні стосунки та траєкторії особистісного зростання. Проблеми, пов'язані з підвищеною інтуїцією, такі як чутливість до подразників навколишнього середовища та емоційне перевантаження, також визначені як потенційні фактори ризику, що впливають на психологічне благополуччя.

Інтерв'ю показали, що інтуїтивні люди відчують підвищену креативність і здатність вирішувати проблеми в різних сферах діяльності, а це значно сприяє загальній задоволеності життям. Однак деякі учасники повідомляли про проблеми, пов'язані з емоційною чутливістю та складністю втілення абстрактних ідей у практичні результати. З часом інтуїтивні люди демонстрували стабільне або покращене самопочуття у сферах, пов'язаних із самосприйняттям та особистісним зростанням. І навпаки, такі проблеми, як

управління стресом і підтримання міжособистісних стосунків, потребують постійної адаптації та підтримки. Отримані результати свідчать про те, що хоча висока інтуїція зазвичай асоціюється з позитивними психологічними якостями, такими як креативність і стійкість, вона також створює унікальні виклики.

В ході збирання інформації при проведенні інтерв'ю було виявлено в деяких учасників (три особи) поєднання інтуїтивного розуміння та аналізу на основі даних. Учасники чітко розуміли, що їхня схильність до інтуїції дозволяє приймати швидкі рішення. Однак, інтегруючи аналіз на основі даних, вони підкріплювали їх фактичними доказами, що призводило до більш надійних і збалансованих результатів. Тобто, інтуїція ставала поштовхом до творчості та інноваційних рішень, які були неочевидними за допомогою лише аналітичного мислення. Це здебільшого притаманне для людей керівних посад. Можемо зробити висновок, що інтеграція інтуїтивного розуміння і аналізу на основі даних являє собою цілісний підхід до прийняття рішень, який поєднує сильні сторони людського досвіду з силою емпіричних даних та дає можливість з більшою впевненістю орієнтуватися в умовах невизначеності, легше адаптуватися до змін та досягати успіху у своїх галузях.

Інтуїтивне мислення та поведінка можуть суттєво змінюватися залежно від рівня аналізу, внаслідок того, що це динамічні процеси на які суттєво впливає контекст. Контекстуальні фактори часто формують те, як люди сприймають, реагують та діють відповідно до своїх інтуїтивних суджень. Тож розділимо його на три загальні рівні: індивідуальний, груповий та суспільний. На індивідуальному рівні ключову роль відіграють особистий досвід і когнітивні упередження. На груповому рівні соціальні впливи та групова динаміка формують інтуїцію та поведінку. На рівні суспільства значну роль відіграють культурні наративи та засоби масової інформації.

На індивідуальному рівні інтуїція часто включає в себе когнітивні ярлики або евристики. Це може призвести до упереджень, таких як упередження підтвердження, коли люди надають перевагу інформації, яка підтверджує їхні попередні переконання. Також важливу роль в інтуїції відіграють емоції.

Емоційний стан може впливати на швидкість і точність прийняття рішень: позитивний настрій може призвести до більш оптимістичного прийняття рішень, тоді як негативний настрій може призвести до більш обережного або песимістичного вибору. Наприклад, один з респондентів прийняв рішення на основі «інтуїції» під впливом поточного негативного емоційного стану і це було не найкраще рішення щодо робочого виробничого моменту, тобто людина у стані стресу більше покладалася на інтуїтивні рішення. Але ж з іншого боку це сприяло самосвідомості, рефлексії та допомогло людині скоригувати свої інтуїтивні реакції і поведінку, а в подальшому спиратися ще й на аналіз інших даних. Життєвий досвід іншого учасника впливав на те, як проявляється інтуїтивне мислення. Будучи новачком у професійній сфері він не зовсім довіряв своїй інтуїції через брак досвіду, тоді як з віком, ставаючи експертом у тій самій сфері майже повністю покладався на неї. Це свідчить про те, що інтуїтивна поведінка є адаптивною і може змінюватися в міру того, як люди ростуть і навчаються. Тобто розуміючи свої інтуїтивні тенденції та працюючи над їхньою свідомою зміною можна руйнувати старі патерни і створювати нові.

У групах інтуїтивне мислення часто формується під впливом соціальних норм і групової динаміки. Наприклад, групове мислення може призвести до неправильного прийняття рішень, оскільки люди узгоджують свої інтуїтивні реакції з уявним консенсусом. Ті учасники нашого дослідження, котрі змінили за свою професійну діяльність не один робочий колектив, відмічали, що вони досить часто підпорядковувалися груповим нормам, які впливали на їхню поведінку, коли прагнення до гармонії чи конформності призводило до прийняття неправильних рішень. І тільки з підвищенням свого статусу в групі вони могли впливати на норми та практики групи. Такі втручання включали деякі заходи з командоутворення, де підтримується психологічна безпека і люди відчували себе більш впевнено, висловлюючи свої інтуїтивні думки, що приносило користь колективному процесу прийняття рішень.

Ще декілька контекстуальних факторів, такі як ситуаційний, часовий та технологічний контекст також відіграють вирішальну роль у формуванні

інтуїтивних рис і поведінки та можуть впливати на те, як формуються інтуїтивні судження і як діє людина.

Аналізуючи результати лабораторного експерименту можна зробити декілька загальних висновків. По суті, використання звичайних предметів у нетрадиційний спосіб демонструє, як творчість і навички вирішення проблем включають в себе поєднання винахідливості, інновацій, ефективності, ідентифікації проблем, дизайнерського мислення, грайливості та сталого розвитку. Ці навички дозволяють людям бачити потенціал у повсякденних речах і знаходити нові способи вирішення різноманітних проблем. Креативність є складною та багатогранною рисою, що ускладнює її кількісну оцінку. Чоловіки та жінки можуть демонстрували відмінності в певних аспектах креативності, таких як дивергентне мислення. Дивергентне мислення передбачає генерування декількох варіантів вирішення проблеми, і наше дослідження не виявило значних гендерних відмінностей, але чоловіки перевершували жінок у виконанні завдання, виконуючи його більш «практично» можливо внаслідок того, що є певні відмінності у творчих уподобаннях та інтересах. Для інтуїтивних людей дивергентне мислення добре узгоджується з їхньою природною схильністю досліджувати абстрактні концепції та розглядати різні можливості.

Майже всі учасники (особистості інтуїтивного типу) лабораторного експерименту демонстрували синергію між аналоговим та дивергентним мисленням, коли ці два процеси доповнювали один одного таким чином, що сприяли творчому вирішенню проблеми та інноваціям. Дивергентне мислення генерувало широкий спектр потенційних ідей, тоді як аналогічне мислення допомагало структурувати ці ідеї, встановлюючи зв'язки між ними. Тому таке поєднання дозволяло інтуїтивним людям не лише генерувати численні ідеї, але й бачити, як ці ідеї можна пов'язати або поєднати у нові способи. Можемо зробити висновок, що те поєднання аналогічного та дивергентного мислення, яке було виявлене в ході лабораторного експерименту, дає значні переваги людям з інтуїтивним типом мислення. Використовуючи сильні сторони обох

процесів, ці люди можуть покращити свої природні здібності до творчого вирішення проблем, інновацій та міждисциплінарного мислення. Така когнітивна синергія не тільки призводить до більш ефективного прийняття рішень, але й сприяє генеруванню нових ідей та рішень у різних сферах життя та діяльності.

Висновки до третього розділу.

Основним обмеженням цього дослідження є вибірка. По-перше, дослідження проводилося на вибірці дорослих людей, працюючих на різних посадах в одній організації та лише особи з високим рівнем освіти, що може викликати запитання щодо загальності результатів. Тож вони дійсні лише для певного вікового діапазону та рівня освіти через обмежену варіативність результатів тесту здібностей, яка є типова для подібних вибірок. Однак, незважаючи на це можливе обмеження, дослідження дало свої результати. По-друге, не всі учасники надали свої дані в повному об'ємі, і може бути різниця між тими, хто відповів, і тими, хто не відповів, за всіма трьома кластерами змінних: стилі прийняття рішень, компетенції прийняття рішень або характеристики психічного здоров'я. Ще одне обмеження щодо узагальнення результатів полягає в способі отримання даних. В процесі дослідження використовувалися вимірювання стилів прийняття рішень, отримані за власними оцінками, тому могли просто відображати послідовне уявлення людей про себе.

Тим не менш, ці результати показують корисність дослідження проявів когнітивних процесів, таких як когнітивні стилі та навички прийняття рішень, а також характеристики прийняття рішень, для досягнення кращого розуміння особливостей мислення та поведінки людей інтуїтивного типу.

Загальні тенденції результатів дослідження на першому етапі показали, що жінки надають перевагу інтроверсії (I), інтуїції (N), відчуттям (F) та сприйняттю (P) більше, ніж чоловіки. Чоловіки, з іншого боку, демонструють відносно більшу врівноваженість, з деякими гендерними відмінностями, що

демонструють зсув у бік Сприйняття (P) і Відчуття (F). Отримані дані свідчать про те, що можуть існувати гендерні відмінності в розподілі переваг за шкалою MBTI, причому жінки, як правило, віддають перевагу Інтроверсії, Інтуїції, Відчуттю та Сприйняттю, в той час як чоловіки демонструють дещо більш різноманітну картину за цими рисами.

В процесі аналізу виявились деякі помітні гендерні тенденції в типах Еннеаграми. Жінки більш схильні ідентифікувати себе з типами, пов'язаними з емоційною експресією, емпатією та миротворчістю, тоді як чоловіки більш схильні ідентифікувати себе з типами, що підкреслюють досягнення, лідерство та структуру. Однак обидві статі мають схожі переваги щодо типу III (Досягач), що вказує на спільне прагнення до успіху та особистих досягнень в обох групах.

Основними цілями інтерв'ю було з'ясування, як інтуїція впливає на прийняття рішень та дослідити досвід учасників в конкретних аспектах їхнього життєвого вибору, наприклад, будування кар'єри. Учасники розкрили свій особистий досвід, процеси прийняття рішень і вплив інтуїції на різні сфери життя, що дозволило провести ретельний аналіз розуміння того, як інтуїція впливає на їхній життєвий досвід та допомогло виявляти цінну інформацію про інтуїтивні риси та їхній вплив на різні аспекти життя.

Майже всі учасники (особистості інтуїтивного типу) лабораторного експерименту демонстрували синергію між аналоговим та дивергентним мисленням, коли ці два процеси доповнювали один одного таким чином, що сприяли творчому вирішенню проблеми та інноваціям.

ВИСНОВКИ

1. Моделювання людської інтуїції в психології є складним завданням, оскільки інтуїтивні процеси відображаються на різних рівнях свідомості та міжсуб'єктивних досвідах людей. Останніми роками зростає інтерес до розуміння того, як люди розкривають свої інтуїтивні осяяння і ролі інтуїтивного мислення у прийнятті рішень, розв'язанні проблем та творчості. Розуміння інтуїції були глибоко інтегровані в дослідження суджень і прийняття рішень, тобто вибір людини між альтернативами та аналізом ситуації. Однак в історії це зайняло деякий час, протягом якого інтуїцією нехтували через її невловимість. Зараз дослідники погоджуються, що «інтуїція не повинна бути «магічною» – її можна визначити та пояснити науково». Сучасні психологи розглядають інтуїцію або як індивідуальну властивість особистості, або як параметр когнітивного стилю. Проводячи дослідження інтуїтивних особистостей ми прагнули зрозуміти функціональність інтуїції як когнітивної риси та як вона проявляється в поведінці. Інтуїція не діє ізольовано, а взаємодіє з іншими когнітивними процесами, такими як мислення, пам'ять та емоції.

2. Вибірка, яка використовувалася в дослідженні, не була обмежена в різноманітності (за віком, статтю і соціально-економічним статусом). При плануванні дослідження враховувався той факт, що на інтуїтивне мислення та особистісні риси можуть впливати досвід учасників у певній галузі, культурне виховання та освіта. Інтуїція часто розвивається в результаті багаторазового перебування в подібних ситуаціях, що дозволяє людям швидко розпізнавати закономірності і приймати рішення на основі накопичених знань. Тому в нашому дослідженні брали участь не лише експерти, а й новачки. Однак, результати дослідження були отримані в одному культурному контексті, тому вони не можуть бути безпосередньо застосовні до інших умов без урахування культурних впливів.

3. Результати досліджень були отримані в різних типах ситуацій (наприклад, в умовах високого стресу при лабораторному експерименті) та в

умовах низького стресу або рутинних ситуацій (при проведенні онлайн-тестування та індивідуальних інтерв'ю). Тобто, вивчаючи інтуїтивне мислення в різних контекстах, включаючи різні середовища прийняття рішень, рівні стресу та часові обмеження, забезпечуємо більш тонке розуміння того, як інтуїція працює в різних умовах і тому може бути узагальнене для інших груп. Але не може бути використане для особистостей неінтуїтивного типу внаслідок того, що індивідуальні психологічні відмінності також впливають на узагальненість результатів. Люди відрізняються за своєю схильністю покладатися на інтуїцію залежно від своїх особистісних рис. Люди з високим рівнем відкритості до досвіду або емоційного інтелекту можуть демонструвати сильніші інтуїтивні тенденції, тоді як ті, хто має високі показники сумлінності або потреби в пізнанні, можуть віддавати перевагу більш аналітичному мисленню. Ми ж зосередили дослідження виключно на одному типі особистості і тому його результати не можуть бути узагальнені для людей з різними психологічними профілями. Висновок про те наскільки результати застосовні до інших груп населення або контекстів можна зробити на підставі вищезазначених факторів.

4. Наше дослідження варіацій стилів мислення та поведінки серед інтуїтивних особистостей виявили значну різноманітність у тому, як інтуїція формує пізнання та дії. Інтуїтивні особистості, поділяючи спільні тенденції, такі як покладання на інтуїцію та розпізнавання образів, демонструють різні підходи до обробки інформації та прийняття рішень. На ці відмінності впливають такі фактори, як індивідуальний досвід, емоційний інтелект і навіть контекст, в якому застосовується інтуїція. З точки зору стилю мислення, більшість учасників дослідження (75 %) демонстрували швидкий, цілісний підхід до вирішення проблем, інтегруючи величезні обсяги інформації на підсвідомому рівні і швидко приходячи до висновків. Інші (25 %) могли прийняти більш рефлексивний, споглядальний стиль, покладаючись на інтуїцію для прийняття довгострокових рішень, а не негайних дій. Ці варіації свідчать про те, що інтуїція не є універсальним когнітивним процесом, а скоріше

гнучким, адаптивним механізмом, який формується під впливом особистих факторів та факторів навколишнього середовища. Поведінкові стилі серед інтуїтивних особистостей також сильно відрізняються. У той час як одні (а це було 60 %?) покладалися на спонтанність і комфортно почувалися в умовах невизначеності, інші (40 %?) виражали свою інтуїцію ретельне обдумування і зважені дії. Це свідчить про те, що інтуїція може проявлятися як в імпульсивному прийнятті рішень, так і в стратегічному передбаченні, залежно від темпераменту людини та ситуативних вимог. Адаптивність інтуїтивної поведінки підкреслює її важливість у різних контекстах, від творчих пошуків до лідерських ролей, де часто потрібні швидкі, інстинктивні судження. Дослідження показує, що хоча інтуїція є визначальною рисою цих людей, вона динамічно взаємодіє з іншими когнітивними функціями та особистісними характеристиками. Дослідження показують, що хоча інтуїція є визначальною рисою певних людей, вона динамічно взаємодіє з іншими когнітивними функціями та особистісними характеристиками, що суттєво впливає на прийняття рішення такої поведінку. Інтуїція часто не є самостійною силою. По-перше, інтуїція тісно пов'язана з пам'яттю — зокрема, з неусвідомленою пам'яттю. Людина, яка має великий досвід у певній галузі, може швидко "відчувати" правильне рішення без необхідності свідомо роздумувати. По-друге, інтуїція не є окремою функцією, а часто взаємодіє з когнітивними процесами, які відповідають за обробку інформації та вирішення проблеми. Вона може бути результатом попередньої швидкої оцінки позиції, що базується на багатьох прихованих механізмах мозку, які інтегрують численні фактори. Емоції також грають значну роль у процесі інтуїтивного мислення. Емоційна інтуїція є визнаним компонентом емоційного інтелекту — здатність розпізнавати свої та чужі емоції та ефективно з ними працювати. Люди з високим емоційним інтелектом часто можуть відчувати емоційний підтекст у ситуації, яка допоможе їм прийняти більш чутливі та обґрунтовані рішення.

Інтуїція також взаємодіє з особистісними рисами. Особистісні характеристики можуть посилювати або послаблювати інтуїтивне сприйняття, а

також визначати, як часто таким чином людина покладається на свою інтуїцію. Тому кожна особистість використовує інтуїцію в унікальний спосіб, залежно від її характеру, емоцій та досвіду.

Інтуїтивні особистості, визначені в процесі нашого дослідження, часто демонструють унікальні моделі мислення та поведінки, які формуються як внутрішніми (особистісними), так і зовнішніми (середовищними) факторами. Ці люди схильні зосереджуватися на абстрактних поняттях, майбутніх можливостях, закономірностях і зв'язках, а не на безпосередніх фактах чи чуттєвих даних.

Підкреслимо внутрішні фактори:

1. Когнітивний стиль і обробка інформації. Внутрішньо інтуїтивні особистості схильні до абстрактного мислення. Вони схильні обробляти інформацію нелінійно, часто встановлюючи зв'язки між, здавалося б, непов'язаними частинами даних. Цей когнітивний стиль підживлюється внутрішнім прагненням зрозуміти закономірності, концепції та загальні наслідки. Уява - ще один ключовий внутрішній фактор, який формує інтуїтивне мислення. Інтуїтивні типи часто мають більш розвинену уяву, здатні візуалізувати майбутні результати, досліджувати гіпотетичні сценарії та уявляти креативні рішення проблем.

2. Внутрішня мотивація та цінності. Інтуїтивні особистості часто мотивовані глибоким почуттям особистих цінностей і внутрішнім баченням майбутнього. Вони не завжди дотримуються зовнішніх стандартів або традиційних методів; натомість вони часто діють відповідно до свого внутрішнього компасу або відчуття того, що, на їхню думку, є можливим.

3. Самоаналіз та інтроспекція. Інтуїтивні типи схильні до високого рівня самоаналізу та саморефлексії, що дозволяє їм постійно переоцінювати свої думки, поведінку та переконання.

4. Орієнтація на майбутнє. Внутрішньо інтуїтивні люди часто надають перевагу майбутньому, а не теперішньому чи минулому. Вони можуть витратити багато часу на роздуми про те, куди вони йдуть і як туди потрапити,

часто нехтуючи нагальними проблемами або деталями на користь довгострокових цілей.

Зовнішні фактори наступні.

1. Соціальне середовище та вплив нових ідей. Інтуїтивні особистості часто перебувають під впливом зовнішнього середовища, яке знайомить їх з різноманітними ідеями, культурами та світоглядами. Ці зовнішні впливи можуть формувати їхнє мислення, розширюючи його рамки і ставлячи під сумнів їхні припущення.

2. Зворотній зв'язок і соціальна взаємодія. Зворотній зв'язок, який вони отримують від інших, також відіграє важливу роль у формуванні їхнього когнітивного та поведінкового стилю. Соціальна взаємодія, особливо з іншими відкритими та інтелектуально допитливими людьми, допомагає вдосконалювати інтуїтивне мислення та перевіряти абстрактні ідеї.

3. Культурний контекст і норми. Культури, які цінують інновації, зміни та далекоглядне лідерство (наприклад, підприємницький дух Кремнієвої долини), часто заохочують інтуїтивні риси, надаючи простір для творчого мислення та довгострокового планування.

4. Доступ до можливостей для дослідження. Зовнішні стимули, такі як подорожі, знайомство з різними філософіями або робота в динамічному середовищі, можуть суттєво формувати мислення інтуїтивних людей. Такий досвід відкриває перед ними ширший спектр ідей та викликів, що, в свою чергу, загострює їхню здатність встановлювати зв'язки та сприймати закономірності.

5. Професійний та освітній вплив. Зовнішній освітній та професійний досвід, особливо той, що заохочує незалежне мислення та абстрактне вирішення проблем (наприклад, дослідження, наукова діяльність або підприємницька діяльність), допомагає інтуїтивним типам розвивати свої когнітивні навички. Середовище, яке заохочує незалежне мислення, наприклад, університети, технологічні стартапи або інноваційні центри, може дозволити їм процвітати.

6. Виклики та перешкоди в навколишньому середовищі. Зіткнення з перешкодами, які вимагають адаптивності та вирішення проблем, може підштовхнути інтуїтивних людей до розробки нових стратегій, вдосконалення абстрактного мислення та підвищення гнучкості.

Взаємодія між внутрішніми та зовнішніми факторами створює динаміку, в якій інтуїтивні особистості постійно розвиваються, вдосконалюючи своє мислення та адаптуючись до нових викликів і можливостей. Таке поєднання дозволяє їм генерувати нові ідеї, шукати нові рішення та залишатися відкритими до зростання у світі, що постійно змінюється.

Ці варіації підкреслюють складність інтуїції та її роль у людському пізнанні, наголошуючи на необхідності більш тонкого розуміння застосування в різних сферах життя.

Удосконалення вивчення інтуїтивних рис особистості вимагає методологічного різноманіття та інновацій, які не тільки допоможуть охопити всю складність, але й забезпечать більш повне розуміння функціонування інтуїції в різних умовах. Розширення сфери досліджень, включаючи культурні, контекстуальні та реальні змінні, забезпечить більш цілісний підхід до вивчення цієї захоплюючої, загадкової та суттєвої людської риси. Також, вивчення того, як інтуїтивне прийняття рішень розвивається від підліткового до дорослого віку, або як на нього впливає стрес або основні життєві події, може дати уявлення про аспекти розвитку інтуїції. Такі дослідження можуть визначити ключові фактори, які підвищують або зменшують інтуїтивні можливості з плином часу і дозволить дослідникам відстежувати зміни інтуїтивних здібностей на різних життєвих етапах або ситуаціях.

СПИСКИ ВИКОРАСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баумрінд Д. Стилi виховання та розвиток підлітків. Енциклопедія про підлітковий вік. За ред. Дж. Брукс-Ганн, Р.М. Лернер, і А.К. Петерсен. Нью-Йорк: Видавництво «Гарленд», 1991. 758 с.
2. Бурлачук Л. Ф. Психодіагностика особистості: К.: Київ. 1989. 485 с.
3. Возняк С.М. Філософія Стародавнього світу. Частина II. Антична філософія: Івано-Франківськ: Плай, 2004. 139 с.
4. Галян О.І., Галян І.М. Експериментальна психологія. Навчальний посібник - К.: Академвидав, 2012. 400с.
5. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях. Навчальний посібник – Житомир, 2005. – 94 с.
6. Дуткевич Т. В., Яцюк В. А. Вікова і педагогічна психологія (курс лекцій та практикум): Навчальний посібник: Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О. А., 2006. 280 с.
7. Канеман Деніел «Мислення швидко й повільне». Видавництво «Наш Формат»: 2017. 480с.,
8. Карл Г. Юнг. Психологічні типи. Львів: Астролябія, 2010. 692 с.
9. Комінко С. Б. Кращі методи психодіагностики: Навчальний посібник. Тернопіль: Карт-бланш, 2005. 406 с.
10. Корольчук М. С. Психодіагностика: Навчальний посібник. К.: Ельга Ніка-Центр, 2004. 399 с.
11. Культуротвірна функція психологічної науки: монографія / За редакцією Г.О. Балла. Київ-Кіровоград: ТОВ «Імекс-ЛТД», 2014. 264 с.
12. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: Навчальний посібник: К.: Вища школа, 1998. 532 с.
13. Нікандров В.В. Експериментальна психологія: Навчальний посібник: СПб., Видавництво «Мова», 2003. 480 с.
14. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: підручник. Київ: Києво-Могилянська академія, 2017. 342 с.

15. Петрищев В.Ю. Психологу для роботи. Діагностичні методики. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші. 2012. 616 с.
16. Столяренко О. Б. Психологія особистості: Навчальний посібник: К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
17. Тимошук Є. А., Бруяка І. С., Любомирський В. О. Роль інтуїції в структурі саморегуляції в умовах невизначеності: Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, 2022. 61 с.
18. Тюріна Т. Інтуїція: синергетичний підхід: УДК 159.956 ББ 87.713.15 Львів 2010. 87с.
19. Юськів Б. М. Контент-аналіз. Історія розвитку і світовий досвід : монографія: Рівне: Перспектива, 2006. 203с
20. Яблонська Т.М. Інтуїція. Енциклопедія Сучасної України: Редколегія: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011.
21. Ярошук М.В. Типи інтуїції та їх роль в емоційно-почуттєвому відображенні дійсності. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, VI (69), Issue: 165, 2018 Maj. <http://doi.org/10.31174/SEND-PP2018-165VI69-18>
22. By Edward Diener and Richard E. Lucas. University of Utah, University of Virginia, Michigan State University. Personality Traits <http://noba.to/96u8ecgw>
23. Cognitive Development- The Theory of Jean Piaget by Kelvin Seifert & Rosemary Sutton is licensed CCBY3.0. Original source: <http://home.cc.umanitoba.ca/~seifert/EdPsy2009.pdf>.
24. Gerd Gigerenzer. View all authors and affiliations Volume 3, Issue 1 <https://doi.org/10.1111/j.1745-6916.2008.00058.x>
25. Glöckner, A., & Betsch, T. Multiple-reason decision making based on automatic processing. Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition, 2008. 1075.

26. Klein G., Calderwood R., Clinton-Cirocco A. Rapid Decision Making on the Fire Ground: The Original Study Plus a Postscript. SAGE Journals. URL : <https://doi.org/10.1518/155534310X12844000801203>
27. Witteman, C., van den Bercken, J., Claes, L., & Godoy, A. (2009). Assessing rational and intuitive thinking styles. European Journal of Psychological Assessment, 47. <https://doi.org/10.1027/1015-5759.25.1.39>
28. Електронне джерело: <https://www.truity.com/blog/page/16-personality-types-myers-briggs>
29. Електронне джерело: <https://www.truity.com/test/enneagram-personality-test>